
Taltidningen 2.0 delrapport 1

Återrapportering av
regeringsuppdrag
Ku2010/1124/MFI om den
framtida taltidnings-
verksamheten

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Inriktning och avgränsningar	6
1.2	Utredningsarbetet	7
1.3	Rapportens disposition	7
2	Modell för framtida taltidningsverksamhet	9
2.1	Övergripande beskrivning av modellen	9
2.2	"Läshjälpen" – ett användarstöd	10
2.3	Det ekonomiska stödet till dagstidningsföretagen	11
2.4	Tidsplan för genomförande	11
2.5	Fältförsöket All-up	12
2.6	Samverkan med andra myndigheter inom taltidningsområdet	12
3	Genomförda aktiviteter i utvecklingsprogrammet Taltidningen 2.0	13
3.1	Användarundersökning bland taltidningsprenumeranter	13
3.2	Hearing med taltidningsaktörer	14
3.3	Kontakter med tidningsutgivarna	15
3.4	Juridisk utredning kring TPB:s talsyntes	16
3.5	Externa fältförsök	16
3.6	Ekonomisk redovisning av förbrukade medel inom Taltidningen 2.0	18
4	Preliminära kostnadsberäkningar kring ny modell för verksamheten	19
4.1	Underlag till kostnadsberäkningarna	19
4.2	Effekter utanför taltidningsverksamheten	20
5	Ny förordning om statligt stöd till taltidningar	21
5.1	Taltidningsbegrepp och definition	21
5.2	Taltidningsprenumeranten	22
5.3	Taltidningsstödet	23
5.4	Konsumtionsutrustning	23
5.5	En ny eller ändrad förordning	25
6	Identifierade risker kring införandet av ny modell för verksamheten	26
6.1	Den slutliga produkten (taltidningen) blir ointressant eller svår att använda för många användare .	26
6.2	Uppdragsgivarens effektiviseringsförväntningar infrias ej	27
6.3	Tidplanen för genomförandet och införande håller inte, besparingar försenas	27
7	Slutsatser och förslag	29
7.1	Övergripande slutsatser	29
7.2	Hemställan	30
	Bilaga 1 Beskrivning av modell för framtida taltidningsverksamhet	31
	Behovet av ny modell för verksamheten	31
	Produktion av taltidningar	32
	Internetdistribution av taltidningar	34
	Lösningar för konsumtion av Internetbaserade taltidningar	36
	"Läshjälpen" - installation, användarstöd och support	39
	Samordning av tjänsterna med taltidning och talböcker	40
	Kommunikation och förankring av förändrad verksamhet och service	41
	Ny modell för taltidningsstöd	43
	Tänkt tidplan för införande av ny modell för verksamheten	45
	Uppskattat kapitalbehov under övergångsfasen	46

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB), Taltidningsnämnden (TTN) och Post- och telestyrelsen (PTS) fick den 23 juni ett gemensamt uppdrag att utreda och intensifiera utvecklingen av den framtida taltidningsverksamheten. Uppdragets syfte var att med utgångspunkt i myndigheternas tidigare rapportering utreda vissa frågeställningar vidare.

I samband med detta uppdrag startade myndigheterna i september 2010 ett treårigt utvecklingsprogram, *Taltidningen 2.0*, för att arbeta vidare i den riktning som rapporterades i *Samverkan för ökad tillgänglighet 2008-10-31*. För utvecklingsprogrammet finns en styrgrupp bestående av Roland Esaiasson myndighetschef TPB, Åsa Finnström ledamot i Taltidningsnämnden, Olof Bjurö stf avdelningschef PTS och Jesper Klein projektchef TPB.

Denna rapport är den första av fem delrapporter som kommer att tas fram inom ramen för uppdraget.

Vi överlämnar härmed *Delrapport I Taltidningen 2.0 - Återrapportering av Regeringsuppdrag Ku2010/1124/MFI om den framtida taltidningsverksamheten*.

Stockholm den 28 februari 2011

Roland Esaiasson
myndighetschef
TPB

1 INLEDNING

TPB, TTN och PTS har under flera år samverkat kring att utveckla verksamheten med att tillgängliggöra dagspress, litteratur och annan information för personer med läshinder. Arbetet har bland annat genomförts i form av fältförsök där nya tekniska lösningar och modeller för verksamheten har utvärderats samt i form av tre rapporter till Regeringen.

- *Nationellt Digitalt Distributionssystem* 2008-03-31
- *Framtida inriktning för taltidningsverksamheten i Sverige* 2008-10-31
- *Samverkan för ökad tillgänglighet* 2008-10-31

Dessa tre rapporter refereras i fortsättningen till som "tidigare rapporter".

I rapporten *Samverkan för ökad tillgänglighet* drogs slutsatserna att TPB och TTN ska se över befintliga system för produktion av talböcker och taltidningar i syfte att sådan produktion så långt som möjligt ska ske i likartade former och med tekniska format som underlättar största möjliga spridning på olika tekniska plattformar. En målsättning är att valfriheten för människor att själva välja när och hur man tar del av litteratur och dagstidningar ska öka. TTN ska redan på kort sikt vidta åtgärder för att etablera den öppna DAISY-standarden som gemensamt utgångsformat vid produktion av taltidningar i syfte att uppnå samordningsmöjligheter mellan taltidningar och talböcker både när det gäller distribution och konsumtion. Detta har varit den grundläggande utgångspunkten för fortsatta arbetet.

Den 23 juni 2010 fick TPB, TTN och PTS ett gemensamt uppdrag¹ att intensifiera pågående utvecklingsarbete samt att ta fram ett fördjupat underlag till Regeringen.

Följande är ett utdrag ur regeringsuppdraget.

Regeringen uppdrar åt Talboks- och punktskriftsbiblioteket, Taltidningsnämnden och Post- och telestyrelsen att intensifiera ett utvecklings- och förändringsarbete inom ramen för vad som anges i regleringsbrev och instruktioner.

Utgångspunkten för det fortsatta arbetet ska vara att öka tillgängligheten för målgruppen till dagstidningarnas material samt att effektivisera utnyttjandet av de statliga medel som används för taltidnings- och talboksverksamheterna. Utgångspunkten ska vidare vara att komplettera och inte konkurrera med kommersiella satsningar, bl.a. genom att tekniska lösningar för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar ska bygga på öppna standarder och göras tillgängliga för kommersiell vidareutveckling.

Uppdraget omfattar att ta fram ett fördjupat underlag till det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet när det gäller de förslag som lämnats i tidigare rapporter.

Behoven hos befintliga användare ska särskilt beaktas, liksom tidningsföretagens fortsatta engagemang. Uppdraget bör därför genomföras i nära samverkan med organisationer som företräder användargruppen, tidningsföretagen och andra aktörer i branschen.

¹ Regeringsbeslut 2010-06-23 KU 2010/1124/MFI. Se bilaga 4.

Då ett av förslagen i rapporterna är att behovsprövning av utrustning för konsumtion av taltidningar på sikt ska ske vid syn- och hjälpmedelscentraler i landsting och kommuner bör en dialog även ske med Sveriges Kommuner och Landsting.

Redovisningen ska omfatta:

- resultatet av praktiska fälttester av olika tekniska lösningar samt erfarenheter från fall där tidningar väljer att gå över till ny teknik för utgivning av taltidningar

- kostnadsberäkningar när det gäller olika lösningar för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar, en analys när det gäller olika modellers konsekvenser för användningen av de statliga medlen, resursbehovet under en övergångsperiod respektive när ett nytt system är genomfört, samt ekonomiska konsekvenser för kommuner och landsting vid ett eventuellt genomförande av förslaget om behovsprövning av mottagningsutrustning.

- förutsättningarna för tidningsföretagens fortsatta engagemang när det gäller utgivning av taltidningar och bl.a. mot denna bakgrund hur en övergång från inlästa taltidningar till talsyntestidningar som distribueras med digital teknik ska gå kunna genomföras i praktiken

- en bedömning av hur förändringar av taltidningsverksamheten påverkar administrativa kostnader respektive konkurrenssituationen för berörda företag

- förutsättningarna för användarnas fortsatta tillgång till taltidningar och talböcker, särskilt under en övergångsperiod

- en värdering och uppskattning av samordningsmöjligheterna avseende utvecklingen inom taltidnings- och talboksverksamheterna.

Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) den 1 mars 2011, den 1 september 2011, den 1 mars 2012 och den 1 september 2012. Slutredovisning ska ske senast den 1 januari 2013.

Den första delredovisningen ska innehålla en återrapportering i samtliga delar som här efterfrågas, i syfte att skapa ett fördjupat underlag i den fortsatta beredningen av de förslag som lämnas i rapporterna.

Uppdraget ska under 2010 finansieras med ett belopp om högst fem miljoner kronor från det under utgiftsområde 22 uppförda anslaget 2:2 Ersättning för särskilda tjänster till funktionshindrade, vilket disponeras av Post- och telestyrelsen. För 2011-2013 beräknas motsvarande maxbelopp per år utgå för uppdraget.

1.1 INRIKTNING OCH AVGRÄNSNINGAR

Tolkningen av regeringsbeslutet och förutsättningarna för denna rapport är att fördjupa och komplettera tidigare rapportering genom att besvara de i regeringsbeslutet nämnda frågeställningarna.

Eftersom uppdraget ska avrapporteras vid fem tillfällen med en slutrapport 1 mars 2013 kommer denna första rapport att kompletteras successivt med ytterligare fördjupningar.

Fokus i denna inledande rapport är att besvara frågeställningarna i uppdraget genom att:

- Redovisa en uppdaterad undersökning av förutsättningarna hos användarna av taltidningar

- Beskriva en tänkt modell för framtida taltidningsverksamhet och hur den påverkar konkurrenssituationen för berörda företag och befintliga användare av taltidningar
- Redovisa inledande kostnadsberäkningar kring införandet av den nya modellen
- Beskriva risker som förknippas med den nya modellen och hur de kan hanteras i samband med införandet, inte minst angående hur nuvarande användare kan behållas
- Påtala behovet av förändringar av förordning (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar för att kunna införa den nya modellen för taltidningsverksamheten

1.2 UTREDNING SAR BET ET

I utredningsarbetet har fokus inledningsvis legat på undersökning av nuvarande användare och på dialog och kontakter med andra aktörer på området för att kartlägga och analysera pågående teknisk utveckling, fältförsök, befintlig verksamhet och framtida handlingsalternativ.

- En omfattande intervjuundersökning har genomförts med ca 600 taltidningsanvändare. Denna undersökning refereras genomgående som "användarundersökningen" i denna rapport².
- En hearing har genomförts under en heldag med ett 40-tal representanter från brukarorganisationer, företag och myndigheter som berörs av taltidningsverksamheten.
- En rad kontakter har tagits med organisationer och företag i andra länder som är involverade i taltidnings- och talboksrelaterad verksamhet.
- Ett möte har hållits med representanter från tre fjärdedelar av de dagstidningsföretag som ger ut taltidningar i Sverige. Detta möte refereras genomgående som "TU-mötet" i denna rapport.
- Möten har hållits med berörda kommersiella företag inom taltidningsbranschen.
- Studiebesök har genomförts hos dagstidningsföretag som ger ut taltidningar, syncentraler och bibliotek.
- Ett möte har hållits med Svenska Journalistförbundet kring frågor gällande upphovsrätt och taltidningsutgivning.
- Projektets styrgrupp har under perioden september 2010 till februari 2011 träffats månatligen.
- Löpande information har lämnats vid Taltidningsnämndens sammanträden.
- Arbetet har stämts av under hand med Kulturdepartementet.

1.3 RAPPORTENS DISPOSITION

Kapitel 1 behandlar det uppdrag som tillställts TPB/TTN och PTS för utveckling av taltidningsverksamheten i Sverige.

Kapitel 2 utgör en beskrivning av en modell för den framtida taltidningsverksamheten avseende produktion, distribution och konsumtion. I kapitlet redogörs även för finansiering, brukarservice och behovet av samverkan mellan myndigheter.

Kapitel 3 redogör för de aktiviteter som genomförts inom ramen för Taltidningen 2.0, samt för projektet relevanta lösningar och försök i Sverige och omvärlden.

² Utredningsinstitutet HANDU AB (2010) *Taltidningsprenumeranter - En studie med fokus på teknik, läsvana och läsoplevelse* http://www.tpb.se/forskning_utveckling/anvandarundersokningar/

Kapitel 4 utgörs av kostnadsberäkningsmodell vid en storskalig övergång till Internetdistribution och nytt produktionsförfarande.

Kapitel 5 beskriver de risker som identifierats kring införandet av den nya modell för verksamheten som beskrivs i kapitel 2.

Kapitel 6 fokuserar på särskilda områden som bör ändras i den befintliga förordningen.

Kapitel 7 består av en redovisning av förbrukade medel.

Kapitel 8 presenterar slutsatser och förslag från den första fasen i programmet.

Bilaga 1 beskriver en framtida modell för taltidningsverksamheten med högre detaljnivå än i kapitel 2.

Bilaga 2 är en rapport från en hearing med aktörer på taltidningsområdet

Bilaga 3 är en PM från en juridisk utredning kring konkurrensrättsliga frågor kring talsyntes

Bilaga 4 är Regeringsuppdraget till TPB/TTN från 2010-06-23

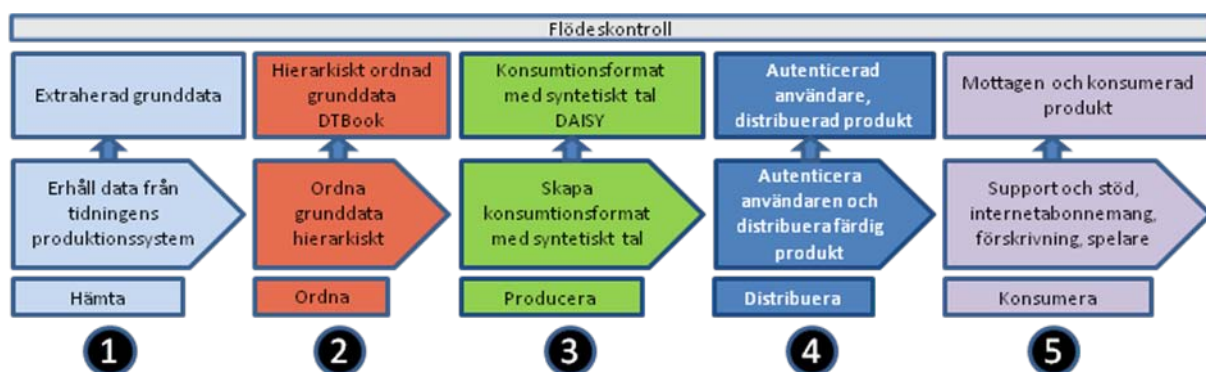
2 MODELL FÖR FRAMTIDA TALTIMINGSVERKSAMHET

I detta avsnitt sammanfattas de slutsatser som genom arbetet under den inledande fasen av utredningen dragits kring hur en framtida modell för taltidningsverksamheten kan realiserars. En fördjupad beskrivning av modellen finns i *Bilaga 1 Beskrivning av modell för framtida taltidningsverksamhet*.

2.1 ÖVERGRIPANDE BESKRIVNING AV MODELLEN

För att kunna uppnå målsättningarna att förenkla för användarna och tillgängliggöra mer tidningsinnehåll till en lägre kostnad krävs en modell där resurser för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar upphandlas och att krav ställs på att leverantörer följer de internationella och öppna standarder som finns på detta område.

Under utredningsarbetet har en modell för den framtida verksamheten tagits fram som bygger på ett flöde med fem processteg. Utgångspunkten för modellen är den inriktning som myndigheterna tidigare rapporterat, att övergå till Internetdistribution och användande av talsyntes. Inom varje processteg finns flera olika alternativ för teknisk och organisatorisk lösning. I denna inledande fas av utredningen har beslut ännu inte fattats i flera viktiga strategiska frågor kring de olika processerna. När utredningsarbetet kommit längre kommer en tydligare bild att kunna presenteras för regeringen.

Figur 1 Flödesdiagram i fem steg - hämta, ordna, producera, distribuera och konsumera

Strategin för verksamheten bör vara att TTN fortsätter att samarbeta med andra aktörer kring långsiktig utveckling och förvaltning av de IT-system som behövs för att säkerställa den fortsatta taltidningsverksamheten. Ett troligt scenario är att när kapacitetskraven ökar kommer mer av förvaltning och drift att läggas ut på kommersiella aktörer än vad som är fallet med nuvarande system för TPB:s talboksproduktion. En av TPB/TTN:s viktigaste roller blir att utveckla sin beställarkompetens, specificera krav, kontrollera leveranser samt att regelbundet utvärdera produktionen i samarbete med leverantörer och slutanvändare.

Förutsättningarna bedöms vara goda att genom en förändrad teknisk tjänstarkitektur och modell för distributionen av taltidningar göra det enklare för användaren och samtidigt skapa en bättre konkurrens på den svenska taltidningsmarknaden.

Som tidigare rapporterats är en av huvudmålsättningarna att användarna av taltidningar och talböcker ska kunna få tillgång till bättre och mer lättanvända tjänster och konsumtionsutrustning i framtiden. Följande grundkrav är därför centrala i en framtida service.

- Användare ska inom rimliga gränser kunna välja konsumtionsutrustning utifrån egna önskemål och behov.
- Användare som inte har behov av specialhårdvara ska kunna använda sin vanliga konsumentelektronik, t.ex. mobiltelefon eller läsplatta för att läsa taltidningar och talböcker.
- Konsumtionsutrustningen ska gå att använda till flera viktiga tjänster såsom dagstidningar, boken kommer-service från lokala biblioteket, länstaltidningar m.m.
- Användare ska närsomhelst på dygnet kunna få tillgång till taltidningar och talböcker hemifrån, på jobbet, i skolan, i sommarstugan osv.
- Man ska enkelt kunna läsa taltidningen i eller utanför hemmet när man vill. Detta innebär att konsumtionsutrustningen ska kunna fungera med batteridrift och vid behov kunna anslutas trådlöst till datornätverk.

Användarundersökningen från 2010 visar att hela 62 % av dagens taltidningsanvändare har tillgång till dator och bredbandsuppkoppling hemma. TTN tillhandahåller mobiltelefoner med aktiverade icke personliga Internetabonnemang till användarna av RATS-taltidningar, i dagsläget cirka 900 prenumeranter.

Den preliminära slutsatsen är att det vore fullt möjligt att utvidga gruppen användare som genom TTN:s försorg förses med Internetabonnemang och på så sätt snabba upp övergången till helt Internetbaserad distribution av taltidningar. Abonnemangen kan upphandlas på marknaden för Internetoperatörer. Modellen kräver behovsprövning och en väl fungerande funktion för installation, användarstöd och support, se nedan.

En annan slutsats är att för att kunna övergå till Internetbaserad distribution av taltidningar på ett sådant sätt att man lever upp till grundkraven (se *Grundkrav kring framtida tjänster med taltidningar och talböcker* i Bilaga 1) och att befintliga användare smidigt kan ta till sig den nya tekniken, krävs det att TPB/TTN i samverkan med andra involverade myndigheter aktivt driver utbytet av befintlig konsumtionsutrustning. Såsom tidigare rapporterats är ambitionen på lång sikt att skapa en modell där landets syncentraler successivt övertar ansvaret för konsumtionsutrustning, men för att övergången ska kunna ske inom rimlig tid krävs det att TTN under en övergångsfas om 2-4 år byter ut nuvarande konsumtionsutrustning hos taltidningsprenumeranterna.

2.2 "LÄSHJÄLPEN" – ETT ANVÄNDARSTÖD

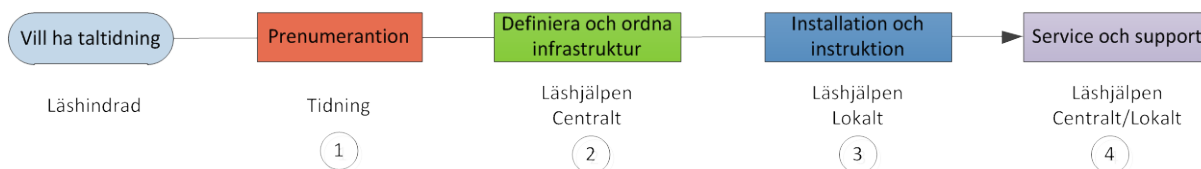
En mycket viktig del i införandet av en ny modell för taltidningsverksamheten och att samordna verksamheten med bland annat bibliotekens talbokstjänster är att utveckla och tillhandahålla ett adekvat och sammanhållet stöd till användarna. I utredningsarbetet har ett koncept tagits fram med arbetsnamnet "Läshjälpen". Läshjälpen är en central stöd- och supporttjänst vars syfte bland annat är att hjälpa nya användare till rätta. Eftersom valmöjligheterna kommer att bli fler än i nuvarande service kommer en ny prenumerant att behöva fatta beslut kring hur han/hon vill konsumera taltidningen och i ett första skede behöva få information om vilka möjligheter som finns. Läshjälpen behöver finnas som stöd för att hantera ett antal frågeställningar:

- Hur vill man konsumera taltidningen?
- Är det viktigt att man kan lyssna på taltidningen mobilt?
- Finns redan ett Internetabonnemang i hushållet?
- Har man önskemål beträffande längd/urval?
- Har man önskemål beträffande talsyntes?

Läshjälpens roll är också att administrera de val som prenumeranten gör genom att uppdatera distributionssystemen med nödvändig information. Dessutom behöver administration hanteras i samband med att prenumeranten intygar att han/hon faktiskt är läshindrad och därmed berättigad till taltidning.

Läshjälpen sänder informationen vidare till andra aktörer och sköter beställning av

- Internetabonnemang och trådlös router
- Annan utrustning som exempelvis trådlös spelare eller mobiltelefon
- Informerar den lokala instruktören om den nya prenumeranten

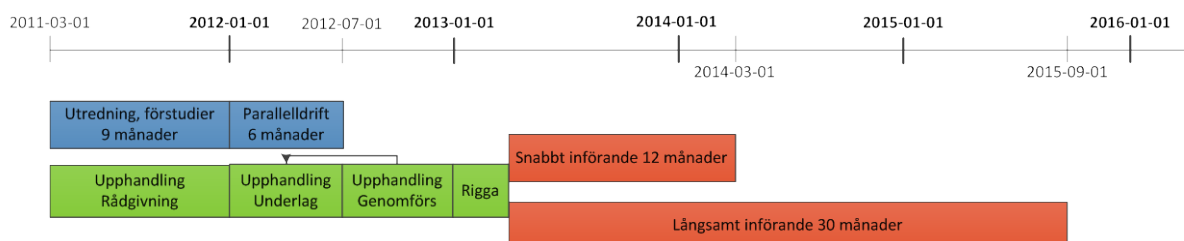
2.3 DET EKONOMISKA STÖDET TILL DAGSTIDNINGSFÖRETAGEN

Den modell för taltidningsverksamheten som kommer att utredas vidare innebär att rollerna för TPB/TTN och dagstidningsföretagen förändras vilket för med sig att det befintliga ekonomiska stödet till dagstidningsföretagen för taltidningsutgivning behöver revideras. Dagens taltidningsstöd syftar till att täcka tidningsföretagens kostnader i samband med taltidningsutgivning, men resulterar i överskott för vissa och underskott för andra. Den framtida modellen för taltidningsstöd bör kunna eliminera risken för tidningarna att gå med förlust i och med att produktion och distribution upphandlas av TTN.

2.4 TIDSPLAN FÖR GENOMFÖRANDE

Myndigheterna bedömer att de väsentliga praktiska delarna av att införa den nya modellen för taltidningsverksamhet är följande. Tidsuppskattningarna nedan är preliminära och utgår från situationen i dagsläget.

1. Fortsatta utredningar och förstudier (pågår fram till 2011-12-31)
2. Testdrift i liten skala av alla delar av den framtida lösningen parallellt med att befintlig lösning finns kvar (sex månader från 2012-01 till och med 2012-06-31)
3. Upphandlingar av tjänster för storskalig drift av den nya lösningen (förbereds redan under 2011, underlag för upphandlingarna klart i samband med att försöken med parallelldrift avslutas. Upphandlingen genomförs på sex månader och vara slutförd 2012-12-31, därefter 3 månader innan lösningarna kan tas i drift)
4. Införande av den nya lösningen, avveckling av befintlig lösning. Två scenarion med olika ekonomiska utfall har arbetats fram som beskriver detta. Ett snabbt införande är ekonomiskt önskvärt men det är ännu osäkert hur realistiskt det är i praktiken.

Figur 2 Preliminär tidplan för utveckling, test, upphandling och införande av ny taltidningsmodell

2.5 FÄLTFÖRSÖKET ALL-UP

Inom ramen för Taltidningen 2.0 pågår förberedelse av ett fältförsök med arbetsnamnet All-up vars syfte är att i en sammanhängande kedja från ax till limpa utvärdera genomförbarheten i den framtida modellen för taltidningar som håller på att utvecklas. Genom att göra detta praktiskt identifieras också tidigare okända problemområden. Erfarenheterna ligger sedan till grund för fortsatt arbete och genomförande i stor skala enligt den detaljutformning som arbetas fram under All-up.

Ett sådant målinriktat realiseringsarbete skapar fokus på frågor i utredningar och övriga fältförsök som konkret bidrar till det praktiska genomförandet av övergången till ny taltidningsverksamhet.

Tidplanen för All-up är i detta skede mycket preliminär. Arbetet förväntas genomföras i tre faser

- En första fas där lösningar för de fem processteg som beskrivs i inledningen till kapitel 2 etableras samt de tekniska gränssnitten mellan dem undersöks och fastställs (grön färg)
- En andra fas där löpande verksamhet med ett fåtal tidningar bedrivs under viss tid parallellt med att befintlig lösning kvarstår (blå färg)

Tidplan och genomförande påverkas av erfarenheterna från pågående arbete och kan komma att förändras.

2.6 SAMVERKAN MED ANDRA MYNDIGHETER INOM TALTIDNINGSSOMRÅDET

Under förstudien till ovan beskrivna införande har fokus legat på att analysera och pröva de förslag som TPB och TTN presenterade för Regeringen i tidigare rapporter samt att informera intressenter om det pågående arbetet och implikationerna av det. Samverkan med andra myndigheter har skett endast i begränsad omfattning.

I takt med att konturerna för den nya taltidningsmodellen blivit skarpare både vad avser genomförbarhet, ekonomi och tidplan finns anledning att under nästa fas av projektet närma sig andra myndigheter inom området för att undersöka vilka möjligheter till samverkan som finns. Sådana kontakter har samtidigt syftet att förankra den nya taltidningsmodellen och ge dessa myndigheter möjlighet att återkoppla och påverka.

PTS är redan representerat i utredningens styrgrupp och samverkan kan därför betraktas som löpande. Andra myndigheter som projektet avser att kontakta är bland annat Hjälpmedelsinstitutet (HI) och Handisam. Under hösten har preliminära kontakter tagits med Sveriges kommuner och landsting (SKL) med avsikten att fördjupa dem.

3 GENOMFÖRDA AKTIVITETER I UTVECKLINGSPROGRAMMET TALTIDNINGEN 2.0

Under hösten 2010 har ett utvecklingsprogram vid namn *Taltidningen 2.0* startats upp för att förbereda och genomföra de förändringar som beskrivs i kapitel 2 och bilaga 1. Programmet genomförs inom ramen för regeringsuppdraget och leds av TPB. Under den inledande förstudien har en rad aktiviteter genomförts som beskrivs nedan.

3.1 ANVÄNDARUNDERSÖKNING BLAND TALTIDNINGSPRENUMERANTER

År 2008 genomförde Utredningsinstitutet HANDU på uppdrag av TPB och TTN en större användarundersökning i syfte att bättre förstå målgruppens behov, önskemål och tekniska möjligheter att ta del av talböcker och taltidningar³. Drygt 600 befintliga taltidningsprenumeranter intervjuades.

Eftersom användarnas behov står i centrum i det pågående förändringsarbetet anlätades HANDU på nytt 2010 för att i samråd med TPB/TTN genomföra ytterligare en användarundersökning – med fler och mer djupgående frågor. Dels behövdes uppdaterad och fördjupad information, dels var det viktigt att kunna jämföra svar, för att förstå vilken utveckling som skett från 2008 till 2010.

Som i den tidigare undersökningen var syftet att få ett underlag gällande prenumeranternas uppfattning om taltidningen. Man har ställt frågor om teknik, innehåll och uppläsning av taltidningen. Frågor ställdes även gällande teknik som prenumeranterna använder sig av i vardagen såsom mobiltelefon, MP3-spelare, skärmläsare och dator med Internet-uppkoppling.

I den totala populationen taltidningsprenumeranter (8500) gjordes ett urval på 800 personer som resulterade i nästan 600 genomförda intervjuer. Det motsvarar en svarsfrekvens om 73 procent.

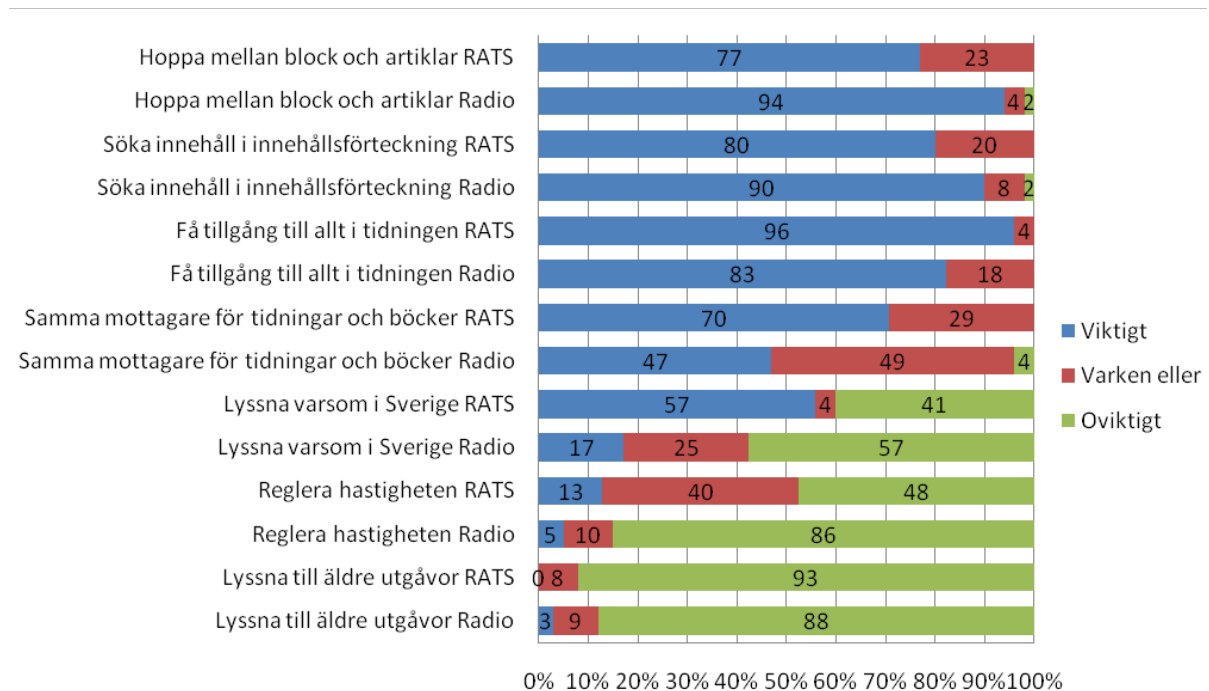
Den information om taltidningsprenumeranterna som användarundersökningen ger genomsyrar och påverkar alla aktiviteter och beslut inom projektet, inklusive texterna i denna rapport. Några särskilt viktiga resultat har emellertid lyfts fram nedan:

- För nästan samtliga respondenter, 96 %, är det viktigt att få en taltidning. Tre fjärdedelar, 74 %, uppfattar det till och med som *mycket* viktigt.
- Medelåldern är 72 år. Drygt hälften av respondenterna är över 75 år.
- På frågan hur man fick reda på att det finns taltidningar svarar 53 % (37 %) att en anhörig eller bekant informerade, 32 % (12 %) att syncentralen informerade och 11 % (33 %) att man såg en annons i tidningen (siffrorna inom parentes är från 2008).
- En femtedel av de tillfrågade radiotidningsläsarna, 20 %, upplever att de saknar texter i sin taltidning t.ex. annonser, familjedelen, bilagor som kommer med tidningen och lokala nyheter.
- Många respondenter, i synnerhet radiotidningsläsarna, anser att det tar tid lång att vänja sig vid talsyntes, ofta flera månader. Dessutom lyssnar majoriteten av dessa sällan eller aldrig på talsyntes.
- 62 % av de intervjuade har tillgång till dator i hemmet och Internet via bredband (fast eller mobilt). 2008 var motsvarande siffra 41 %.

³ Utredningsinstitutet HANDU AB (2008) *Prenumeranter på upplästa dagstidningar - En undersökning med fokus på teknik, läsvana och läsoplevelse* http://www.tpb.se/forskning_utveckling/anvandarundersokningar/

- 98 % av taltidningsprenumeranterna i undersökningen läser även talböcker. För detta ändamål används nästan uteslutande (till 97 %) DAISY-spelare – som nästintill samtliga respondenter (99 %) har fått från syncentralen. Många önskar sig en och samma spelare för tidningar och böcker.

Fler önskemål och värderingar kring funktioner i samband med taltidningsläsning redovisas i diagrammet nedan.

Figur 3 Respondenternas värdering av olika funktioner vid taltidningsläsning redovisat separat för RATS- respektive radiotidningsprenumeranter

3.2 HEARING MED TALTIDNINGSAKTÖRER

Som ett led i att kommunicera regeringsuppdraget med aktörer inom taltidnings- och hjälpmedelsbranschen anordnade projektgruppen en hearing, med hjälp av företaget Kairos Future som är specialister på omvärldsbevakning. En rapport från hearingen finns i Bilaga 2 *Hearing taltidningsaktörer.pdf*.

Den 26 november 2010 träffades ett fyrtiotal deltagare och representanter från intresseorganisationer, privata företag och myndigheter för att i blandade grupper arbeta kring frågeställningen. Hearingen var uppdelad i tre delar:

1. 'I den bästa av världar' – framtidsdialog om den optimala taltidningsdistributionen till människor med läshinder
2. Kartläggning av hinder för framtidsvisionen
3. Förslag till åtgärder för att övervinna hindren.

Hearingen behandlade vidare frågan "Hur kan vi öka tillgängligheten av dagstidningar för personer med läshinder?" med fokus på användarnas behov, teknikutveckling, samordning med talbokstjänsterna och kostnadseffektivitet.

ÅTGÄRDER FÖR ATT NÅ VISIONEN

I bilaga 2 finns Kairos Futures dokumentation från hearingen, där deltagarnas förslag finns presenterade i detalj. Gruppernas sammansättning var blandad, men det rådde stor enighet om vilka som var de viktigaste frågorna att arbeta med:

- Regelbundna användarundersökningar för att identifiera behoven hos bl. a. målgruppen, efter vilka systemet kan anpassas och nå ut till fler potentiella användare.
- Mer information och utbildning till teknikovana brukare för att ge dessa möjligheten att tillgodogöra sig tillgänglig media.
- Att nyttja öppna globala standarder istället för särlösningar och som en följd av detta kan flera olika apparater som har stöd för dessa standarder användas för konsumtion, vilket ökar valfriheten för brukarna.
- Ökad samverkan mellan intresseorganisationer, privata och statliga aktörer för påverkan, utveckling, förenkling och finansiering. Samverkanstanken tjänar till att få flera olika intressenter att verka mot gemensamma mål (såsom ökad tillgänglighet), men med olika ingångspunkter.
- Mer marknadsföring av taltidningar i syfte att nå fler användare, vilket i sin tur kan öka det kommersiella intresset.
- Ökad tillgänglighet av innehållet i dagstidningen, det vill säga hela den tryckta förlagan görs tillgänglig i talad form. Förslag till en portal genom vilken även material utanför bok- och tidningssfären görs tillgängligt. Det som avgör terminal är användarens behov.
- En reformerad förordning och ersättningsmodell som ökar tidningarnas incitament att öka antalet prenumeranter. Möjligheter att nå även personer utan läshinder med taltidningar?
- Från TPB/TTN:s sida bör tydliga riktlinjer för hur produktion av taltidningar tas fram och förmedlas till producenterna för bättre vägledning och ett mer enhetligt innehåll.
- Krav från TPB/TTN på tidningar och funktionärer för att skapa ett mer transparent och väl fungerande system med krav på återrapportering osv.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det rådde en förhållandevis stor samstämmighet hos deltagarna om de områden som bör förändras för att öka tillgängligheten och valfriheten för personer med läshinder.

3.3 KONTAKTER MED TIDNINGSUTGIVARNA

Taltidningsverksamheten är beroende av ett bra och fungerande samarbete med tidningsföretagen. Den 17 november 2010 ägde ett möte rum mellan tidningsutgivarna och TPB. Medverkande var representanter från de stora tidningskoncernerna och fådagarstidningarna i Sverige. Tidningsutgivarnas förening agerade samordnare. Mötet var utformat som en dialog mellan TPB och taltidningarna om möjligheter och farhågor med regeringsuppdraget som underlag i diskussionen.

Mötet inleddes med att TPB presenterade förslag till tekniska och finansiella lösningar i en framtida taltidningsverksamhet:

- Övergång till Internetbaserad distribution av taltidningar
- Övergång från mänskligt inlästa tidningar till talsyntesbaserade tidningar
- Samordning av taltidnings- och talboksverksamheten för att uppnå effektiviseringar och förenkla för slutanvändarna

- Produktion och distribution upphandlas på en konkurrensutsatt marknad, vilket minskar tidningsföretagens kostnader för taltidningar
- Ett taltidningsstöd kopplat till uppladdning av filer, marknadsföring och prenumerationshantering
- Som en biprodukt av ny produktionsteknik, ge tidningarna tillgång till arkivkopia i xml-format som kan användas för kommersiell elektronisk publicering och arkivering

En gemensam diskussion fördes kring följande frågor:

- Det befintliga systemets varaktighet
- Ett nytt taltidningsstöds utformning och storlek
- Hur man når ut till målgruppen
- Likabehandling av taltidningar – oavsett upplaga och utgivningsfrekvens
- Vilka risker det finns med central upphandling av produktion
- Om det går att erbjuda personer utanför målgruppen taltidningar
- Talsyntesens beskaffenhet och duglighet

Sammantaget kan tidningsutgivarnas respons på utvecklingsförslagen beskrivas som övervägande positiv, samtidigt poängterades vikten av att TPB under utvecklingens gång fortsätter föra en dialog med berörda taltidningar om förändringar i taltidningsverksamheten. Efter mötet på TU har flera tidningsföretag visat intresse för att delta i fältförsök inom ramen för Taltidningen 2.0.

3.4 JURIDISK UTREDNING KRING TPB:S TALSYNTESSYSTEM

Advokatfirman *Källén & Ingvar* har under november 2010 utrett konkurrensrättsliga frågor kring möjligheten att använda TPB:s egenutvecklade talsyntessystem Filibuster även till taltidningsverksamheten, se bilaga 3.

Bedömningen är att TPB/TTN:s verksamhet inte är av ekonomisk eller kommersiell natur. Inte heller den framtida taltidningsverksamheten kommer att bedriva så kallad säljverksamhet. Verksamheten kan i stället definieras som myndighetsutövning. Således kan slutsatsen dras att TPB:s talsyntes är möjlig att använda till taltidningar.

Längre fram i Taltidningen 2.0 kommer utvärderingar av kommersiella talsyntesalternativ att genomföras för att hitta den mest kvalitativa och kostnadseffektiva lösningen för taltidningsverksamheten.

3.5 EXTERNA FÄLTFÖRSÖK

PROJEKTEN "SOFIA" OCH "TIDNINGEN OCH BOKEN KOMMER DIGITALT"

I Projekt Sofia⁴ genomfördes ett fälttest med ett 30-tal prenumeranter som prövade digital distribution av taltidningar. En gång i veckan fick testdeltagarna, förutom sin ordinarie dagstidning, också Karlskrona kommuns taltidning.

Projekt Sofia var ett samverkansprojekt som leddes av To me group AB i samarbete med Santa Anna IT research, Affärsverken i Karlskrona, Blekinge läns tidning, Karlskrona kommun, Sydöstran, Telenor och Bredbandsbolaget. Även TTN deltog i projektet som slutrapporterades i juni 2009.

⁴ <http://www.pts.se/sv/Funktionshinder/Utvecklingsprojekt/Avslutade-utvecklingsprojekt/Projekt-Sofia/>

I projektet utvärderades Internetdistribution och konsumtion/åtkomst via nedladdning (se vidare avsnitt *Fler varianter av Internetbaserade tjänster behövs* för beskrivning av olika tjänstemodeller). En del av användarna i försöket hade datorer med mjukvara för nedladdning av taltidningarna och en del använde en specialanpassad version av Adela som kan anslutas till Internetrouter via nätverkskabel.

Projektet *Tidningen och boken kommer digitalt*⁵ pågick under 2007-2008 och innebar att en testgrupp om 10 talboksåntagare i Lund under försöket fick tillgång till en Internetansluten DAISY-spelare med vilken man kunde läsa talböcker och taltidningar. Talböckerna "skickades" från talboksavdelningen på stadsbiblioteket i Lund genom att bibliotekspersonalen kunde ta emot sina låntagares förfrågningar via telefon och via en webbsida kunde hantera deras "bokhyllor". Förutom böcker hade testanvändarna i försöket även tillgång till inlästa versioner av Sydsvenskan, Skånska dagbladet och Skånes taltidning. Testanvändarna var mycket nöjda med servicen och läste under testperioden fler talböcker än vanligtvis.

Resultaten från dessa båda fältförsök gav flera viktiga insikter om hur Internetdistribution till synskadade fungerar i praktiken och förstärker bilden av att trådlöshet och batteridrift är viktigt för många användare.

TALTIDNINGEN I MOBILTELEFON

Darub Radiotidningar AB har beviljats bidrag från PTS för att genomföra ett projekt där befintliga radio- och kassettidningsprenumeranter lyssnar på inlästa taltidningar i en utlånad mobiltelefon. Projektets mål är att göra ett praktiskt fälttest där personer med olika typer av läshinder använder mobiltelefon för att läsa taltidningar. Projektet utvärderar hur användbara mobiltelefoner är inom taltidningsområdet för olika målgrupper och samlar kunskap och designförslag för framtida lösningar.

Ett fyrtiotal prenumeranter – ungefär hälften från Synskadades Riksförbund (SRF) – ingår i projektet. Ljudfilerna spelas upp strömmande i mobilen och användaren navigerar med hjälp av knappatsen. Ett flertal inlästa tidningar medverkar, med en spridning från norr till söder, inkluderande såväl rikstäckande som regionala. Dessutom ingår en version av Göteborgsposten med syntetiskt tal. Projektets slutrapport kommer att redovisas under maj 2011.

TALTIDNINGEN I VANLIG KNAPPTELEFON

Taltidningsnämnden gav IT-företaget Textalk AB i uppdrag att utveckla en lösning som gör det möjligt att lyssna på talsyntestidningen i en vanlig knapptelefon. Tidningsföretaget Ortstidningar i Väst AB bidrar till projektet med tre av sina fådagarspublikationer. Syftet med projektet är att ge prenumeranterna möjlighet att konsumera taltidningen i en mottagare de har använt tidigare och som är enkel att använda. Prenumeranten ringer ett 020-nummer, och loggar in med hjälp av en pinkod. Taltidningen spelas upp strömmande i telefonen. Navigation mellan artiklar sker med hjälp av telefonens knappar. I projektet kommer Acapelas och TPB:s talsyntes att användas. Projektet beräknas vara i drift under våren 2011.

TALBOKEN TILL MOBILEN

PTS finansierar under 2010-2011 ett projekt som genomförs av ljudboks företaget Storytel. Storytel har i projektet utvecklat en app för iPhone vid namn *Daisy Reader* som ger användaren möjlighet att söka i TPB:s digitala bibliotek på Internet som innehåller över 80 000 talböcker och att läsa talböcker. Talböckerna spelas upp strömmande över Internet med full DAISY-funktionalitet. TPB:s målsättning är att kunna lansera en attraktiv mobil-app till samtliga registrerade talboksanvändare i början av 2012.

⁵ http://www.tpb.se/forskning_utveckling/avslutade_projekt/

3.6 EKONOMISK REDOVISNING AV FÖRBRUKADE MEDEL INOM TALTIDNINGEN 2.0

Nedanstående tabell visar hur projektets förbrukade medel under perioden 2010-06-23 till och med 2011-02-28 fördelas.

Budgetpost	Utfall
Lön- och sociala kostnader personal	623 934
Utbildning av egen personal	13 674
Personalrepresentation	3 852
Extern representation	3 393
Resor (Darub, Japan, Indien, Celia/SCF)	
* Biljetter och hotell	140 000
* Kostnadsersättningar i samband med resor	14 086
Konferenslokal Hearing	33 006
Konsulttjänster	
* Källen & Ingvar konkurrensrätt talsyntes	96 827
* IRM verksamhetsarkitektur processmodellering	55 600
* Kairos future Hearing	90 000
* PDF-filkonvertering programmering	15 360
* Projektfolket projektledning sept-feb	291 860
* HANDU användarundersökning 600 intervjuer	161 475
* Medial kommunikation (varumärke)	25 000
* A-focus kostnadsberäkningar delrapport 1	150 000
* Övriga	2 000
Summa kostnader	1 720 067

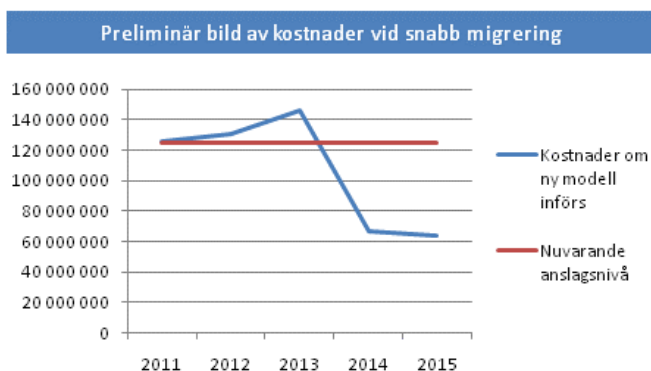
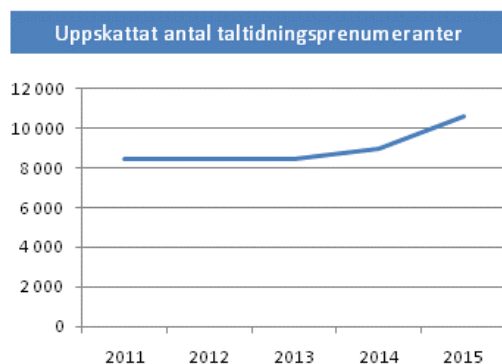
4 PRELIMINÄRA KOSTNADSBERÄKNINGAR KRING NY MODELL FÖR VERKSAMHETEN

För att beräkna kapitalbehovet för migrering till talsyntesgenererade och Internetdistribuerade taltidningar har en kalkylmodell tagits fram och uppskattning av kostnader och investeringar har genomförts för år 2011-2015, samt för verksamheten på sikt. Beräkningarna bygger på den målsättning och beskrivning för verksamheten som presenterats i kapitel 2 och i bilaga 1. Beräkningarna redovisas mer i detalj i *Bilaga 1* avsnitt *Uppskattat kapitalbehov under övergångsfasen*.

Det finns fortfarande osäkerhet i de antaganden som ligger till grund för kostnadsberäkningarna, både vad gäller hur lösningarna exakt kommer att se ut och vad de kommer att kosta - vilket kan skilja sig åt mellan olika leverantörer - och vad gäller andra faktorer som t ex möjlig migreringshastighet och prenumeranttillväxt. Samtliga har betydande inverkan på det ekonomiska utfallet. Av denna anledning skall kapitalbehovet i detta skede endast ses som indikativt. I takt med att projektet fortsätter kommer mer precisa underlag att arbetas fram och kalkylen att uppdateras.

Som underlag för uppskattningen av kapitalbehovet under 2011-2015 har beräkningar gjorts för två fall, det första baserat på en *långsam migrering* av prenumeranter under två och ett halvt år, och det andra baserat på en mer *snabb migrering* under ett år. Fallen skall i första hand inte ses som färdiga alternativ, utan syftar snarare till att ge ett spann för kostnaden under de närmaste fem åren. Även om fallen visar att en snabb migrering är eftersträvsvärd ur ett ekonomiskt perspektiv kan det finnas andra praktiska och logistiska faktorer som påverkar vad som är genomförbart i praktiken.

Kostnadsberäkningen indikerar att efter initiala kostnader för att få den nya modellen på plats kommer den totala årskostnaden för verksamheten att minska från 125 Mkr (2011) till 64 Mkr per år (2015), det vill säga närmare en halvering. Vid ett "snabbt" införande kommer ett extra anslag utöver nuvarande anslagsnivå för TTN att bli nödvändigt under 2012 (5 Mkr) och 2013 (21 Mkr). Därefter minskar kostnaderna för taltidningsverksamheten drastiskt till 67 Mkr 2014. Beräkningarna visar också att med denna takt på införandet kommer detta extra anslag att vara återbetalt redan i augusti 2014.

4.1 UNDERLAG TILL KOSTNADSBERÄKNINGARNA

Både det försiktiga och det snabba fallet bygger på antagandet att förberedelse, testfas, utvärdering och upphandling påbörjas nu och pågår under cirka två år, och att migrering inleds den 1 mars 2013. Det innebär att den befintliga kostnaden för verksamheten består i sin helhet under 2011 och 2012, med viss ökning till följd av kostnader för förberedelse och testfas. Under 2013 påbörjas migreringen och föranleder en

kostnadspuckel för året till följd av en rad initiala engångskostnader och investeringar för migreringen, vilka är högre än de kostnadsbesparingar som sker i den befintliga produktionen under året. Först från och med år 2014 börjar kostnaderna faktiskt att minska jämfört med idag.

För att kunna göra en jämförelse med befintliga kostnader för verksamheten har beräkningar baserats på bibehållet befintligt antal prenumeranter, ca 8 500. Men kostnader har även uppskattats för en önskad 25 procentig ökning av antalet prenumeranter till och med år 2015. Antalet taltidningar har behållits på nuvarande nivå i samtliga beräkningar, 102 stycken.

Andra centrala antaganden som ligger till grund för kalkylen är att:

- migrering sker tidningsvis, med start med de tidningar som har högst produktions och distributionskostnad
- investeringar i form av immateriella anläggningstillgångar finansieras genom lån på fem år och amorteringen är inkluderad i kapitalbehovet med start investeringsåret

I beräkningarna har ljudproduktion antagits ske med TPB:s talsyntes. Som alternativ kan en kommersiellt tillgänglig talsyntes användas, vilket då ökar de årliga kostnaderna något. Valet av talsyntes kommer dock i stor utsträckning att bero på andra faktorer än rent ekonomiska.

Vad gäller konsumtionsutrustning har TPB bedömt det lämpligt att under migreringsfasen själva hantera administrationen kring denna. På sikt bör dock denna hantering överlämnas till syncentralerna. (Se vidare Bilaga 1 avsnitt *Lösningar för konsumtion av Internetbaserade taltidningar.*) Hur stort behovet av konsumtionsutrustningen är går inte att med säkerhet uppskatta, men bedöms vara väl tilltaget i nuvarande beräkningar, och kan eventuellt komma att reduceras.

4.2 EFFEKTER UTANFÖR TALTIDNINGSVERKSAMHETEN

Beräkningarna omfattar i dagsläget endast lösning och effekter för taltidningsverksamheten. Den utveckling som planeras har stora synergieffekter och vinster för talboksverksamheten. Detta gäller i synnerhet portokostnader för gemensamma prenumeranter, men även andra kostnader som utrustning, utbildning, support och service. Om talböcker distribueras på samma sätt som taltidningar, det vill säga via Internet, till de kunder som är gemensamma kan portokostnaderna för talboksverksamheten reduceras betydligt. I dagsläget finns dock inte tillräckigt detaljerade uppgifter om de faktiska portokostnaderna, då särredovisning saknas t.ex. för vad som är blindskrift och vad som är talböcker.

Samordningsvinsterna för de båda verksamheterna bedöms kunna bli betydande även om vinsten inte kan beräknas exakt i dagsläget. 2010 var statens totala portokostnader för att distribuera andra tillgängliga medier än dagstidningar 19 Mkr.

5 NY FÖRORDNING OM STATLIGT STÖD TILL TALTIDNINGAR

Flera av de förslag som ges tidigare i rapporten kräver förändringar i förordningen för att vara genomförbara. Följande områden lyfts fram i detta kapitel:

- En ändrad terminologi, där taltidning ersätter de idag befintliga begreppen radio-, kassett- och RATS-tidning
- En uppdatering av målgruppsdefinitionen som är harmoniserad med den definition som används i övrig verksamhet vid TPB
- Pris på taltidningsprenumeration är ej nödvändigt att reglera i förordningstexten
- Minskad – eller helt borttagen – detaljreglering av stödets utformning, grundat på specifika distributions- eller konsumtionssätt
- Borttagandet av TTN:s ansvar för vidareutveckling av konsumtionsutrustning

Förordning (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar upprättades 1988 i samband med att TTN blev en egen myndighet. Ändringar av förordningen kräver beslut i riksdagen.

Under årens lopp har förordningen uppdaterats på vissa punkter, bl. a. beträffande ersättningsform för radio- och kassettidningar och vidgandet av målgruppen. Ändringar i förordningen är dock en förhållandevis lång process, genom att den är bunden till riksdagsbeslut. Sett till den omvälvande utveckling som har skett på informationsteknologins område sedan taltidningsverksamheten fick sin nuvarande form, bör en uppdaterad förordningstext även ge myndigheten större möjligheter att anpassa sig till den utveckling som sker på informationsområdet. Med de tidigare kapitlen som underlag argumenteras här för att i mindre grad reglera produktion, distribution och finansiering, något som i sin tur ger ett större redovisningsansvar för myndigheten. Alltjämt bör förordningen omfatta taltidningsdefinitionen, upphovsrättsliga klarlägganden och målgruppsbeskrivning som kan betraktas som hörnstenar i taltidningsverksamheten.

5.1 TALTIDNINGSBEGREPP OCH DEFINITION

I förordningstext och rubrik ersätts begrepp som *radiotidning*, *kassettidning* och *radiosända talsyntestidningar för synskadade (RATS)* ut mot *taltidning*.

Ett steg i riktning mot ökad valfrihet för användarna är att i förordningen använda det neutrala och välkända begreppet *taltidning* som varken associerar till produktions- eller distributionssätt. Den terminologiska harmoniseringen är också ett steg i riktning mot en enhetlig produktionsstandard för taltidningar. Samma produktionsätt används för samtliga taltidningar, men konsumtion sker efter brukarnas behov.

Den existerande terminologin är förenad med distributions- och konsumtionssätt. Radio- och kassettidningarna redigeras och läses in och innehåller ett nittiominutersreferat av den tryckta tidningen. Begreppet *radiosända talsyntestidningar för synskadade (RATS)* har kommit att bli mycket missvisande eftersom taltidningen numera distribueras via Internet till mottagaren, där den spelas upp med talsyntes. Det har poängterats tidigare i rapporten att taltidningarnas låsning till särskilda system begränsar tillgängligheten och valfriheten för prenumeranterna.

SAMME ANSVARIGE UTGIVARE FÖR TRYCKT OCH TALAD TIDNING

I tidigare rapporter hänvisas till det lagrum som juridiskt reglerar taltidningsutgivningen. "I TF (tryckfrihetsförordningen) 1 kap. 7 § 2 st. jämföras taltidningar med en bilaga till den tryckta förlagan, varpå de blir att anse som en del av denna förlaga (TF 1 kap. 7 § 1 st.)". Så länge endast papperstidningen fokuseras, är taltidningsutgivningens grundlagsskydd säkrat. Upphovsrättsligt är ansvarig utgivare densamme för den tryckta/publicerade förlagan, såväl som för taltidningen. Hänvisningen till TF garanterar således ansvarig utgivare kontroll över materialet i taltidningen.

5.2 TALTIDNINGSPRENUMERANTEN

Målgruppsdefinitionen för taltidningsverksamheten harmoniseras med dito för övrig verksamhet vid TPB.

För övrig verksamhet vid TPB är målgruppsdefinitionen 'personer med funktionsnedsättning'⁶. Då taltidningsverksamheten sedan 1 augusti 2010 är en del av TPB, är det rimligt att vidga definitionen av taltidningsprenumeranter som ingår i nuvarande förordning⁷.

I dagens förordning kan prenumeration även tecknas av sådana organisationer, institutioner och vårdinrättningar som betjänar synskadade. Detta bör kvarstå.

Istället för att endast prenumeranter på RATS-tidningar styrker sitt behov, så sker en *behovsprövning av alla prenumeranter* för att ge dem rätt konsumtionsutrustning.

I förordningen anges att "[d]en som vill teckna prenumeration på radiosända talsyntestidningar för synskadade (RATS-tidningar) skall kunna styrka sitt behov av prenumerationen". Skälet till att prenumeranterna på RATS-tidningar – till skillnad mot radio- och kassettidningsprenumeranter – ska styrka sitt behov är att RATS-mottagarna har varit dyrare än övriga.

Den förordade modellen som beskrivs i kapitel 2 innebär att samtliga prenumeranter behovsprövas (i någon instans), varvid teknikinhav och datavana avgör om särskild mottagarutrustning föreskrivs, eller om personen med läshinder har tillgång till egen utrustning, lämpad för taltidningskonsumtion.

PRENUMERATIONSPRISET

Reglering av prenumerationspriset bör inte ske i förordningen, utan istället genom dialog mellan TPB och taltidningarna.

Förslaget är att ta bort den formulering som reglerar prenumerationspriset i förordningen. Idag regleras prenumerationspriset till att motsvara priset på den tryckta förlagan till taltidningen. Ett hushåll med både tryckt och talad tidning betalar sammanlagt 110 procent för dessa prenumerationer.

Nämnden har i tidigare rapporter tagit upp problematiken med att reglera kostnaden för taltidningsprenumeration. Dessa synpunkter har även lyfts av tidningsutgivare vid mötet i avsnitt 3.3.

Kostnaden för att producera och distribuera en taltidning ersätts med taltidningsstödet, utöver detta går prenumerantintäkterna direkt till tidningen. Att likställa prenumerationspriset för den tryckta och den talade versionen är missvisande, då kostnaderna är betydligt lägre för taltidningen.

⁶ §1 st 1 Förordning (2010:769) med instruktion för Talboks- och punktskriftsbiblioteket

⁷ §7 Förordning (1988:582) om statligt stöd till radio- och kassettidningar

5.3 TALTIDNINGSSTÖDET

Förordningen bör inte i detalj reglera stödets utformning eller vad detta ska omfatta.

En ny modell för taltidningsstöd presenteras i Bilaga 1 avsnitt *Ny modell för taltidningsstöd*, baserad på ett nytt sätt att producera, distribuera och konsumera taltidningar. Mot bakgrund av vad som presenteras i kapitlet är vissa till stödet kopplade formuleringar alldeles för snäva. Av de anledningar som tidigare redovisats (ex. avsnitt 5.1) bör ett enhetligt taltidningsbegrepp upprättas i en ändrad förordning. Stödstrukturens utformning behöver förändras och hänsyn tas till skillnaderna mellan olika tidningar beträffande utgivningsfrekvens, marknadsföringskostnader samt prenumerantantal. Förslaget innebär att formuleringen gällande stödet endast anger riktlinjer snarare än att i detalj bestämma stödets utformning.

REDOVISNING AV INTÄKTER OCH KOSTNADER

Redovisning av kostnader på begäran av TTN behålls tillsvidare

De tidningar som får stöd idag ska på begäran av TTN redovisa sina intäkter och kostnader för taltidningsutgivningen. Då all taltidningsproduktion idag sker hos tidningarna (eller hos extern leverantör på tidningens uppdrag) är kostnads- och intäktsredovisningen av stor vikt för nämndens kontroll av den enskilt största utgiftsposten i taltidningsanslaget. Vid ansvarsförflyttning av produktionen från tidningarna till myndigheten så skulle även ansvar för kostnadsredovisning följa med. Ett ändrat ansvarsförhållande mellan dagstidningsföretag och TTN leder troligen till att det belopp som i framtiden går till tidningarna helt överrensstämmer med de faktiska kostnaderna för deras engagemang i taltidningsutgivningen, och därför inte behöva redovisas. Då det i förordningen används en öppen formulering, som ej poängterar en årligen återkommande redovisningsplikt från tidningsföretagen bör den behållas tillsvidare.

5.4 KONSUMTIONSUSTRUSTNING

Ansvaret för att vidareutveckla konsumtionsutrustning bör ej ligga hos TTN.

I tidigare rapporter, samt i Bilaga 1 avsnitt *Lösningar för konsumtion av Internetbaserade taltidningar* argumenteras för konsumtion efter brukarens behov. Konsumtionen i det befintliga systemet är beroende av vilken eller vilka produktions- och distributionslösningar som taltidningen använder. Behovet hos brukaren är således sekundärt. Klart står att behovsprövning i ett förändrat system i större utsträckning än nu ska ta tillvara brukarens resurser och behov kopplat till mottagarutrustning. Förfogar brukaren över egen apparatur, tillräcklig för digitalt mottagande av taltidning, bör detta betraktas som ett första alternativ för taltidningskonsumtion. Görs bedömningen att brukaren, för konsumtion av taltidning, är i behov av särskild mottagarutrustning, skall sådan tillhandahållas från centralt/regionalt håll. Den i tidigare rapporter föreslagna lösningen är att behovsprövning och hjälpmedelsförskrivning sköts vid syn- och hjälpmedelscentraler på regional och kommunal nivå.

TTN ansvarar idag för att upphandla produktion av särskilda radiotidningsmottagare (ADELA), framtagna enbart för detta ändamål. I regeringsuppdraget finns en formulering om "...att tekniska lösningar för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar ska bygga på öppna standarder och göras tillgängliga för

kommersiell vidareutveckling.” Förordningen bör därför ändras så att statens roll endast omfattar upphandling, inte vidareutveckling av konsumtionsutrustning.

5.5 EN NY ELLER ÄNDRAD FÖRORDNING

Slutsatsen av ovanstående blir att vissa områden i förordningen måste ändras för att verksamheten ska kunna utvecklas. Ett alternativ är att skapa en ny förordning och låta den gamla förordningen leva kvar under en övergångsperiod. Oavsett hur snabbt övergången från det gamla till det nya systemet går kommer det ändå att under en begränsad tid finnas två parallella modeller för verksamheten. Lösningen på detta kunde vara att den nuvarande förordningen tillämpas på befintliga taltidningar, men upphör att gälla vid ett visst datum. En ny förordning träder i kraft så snart som möjligt och tillämpas på nytillkommande och befintliga taltidningar som vill börja använda den nya tekniken, dvs. migrera.

6 IDENTIFIERADE RISKER KRING INFÖRANDET AV NY MODELL FÖR VERKSAMHETEN

I det följande redovisas riskområden som bedöms vara av särskild betydelse för Kulturdepartementet. Här redovisas också hur projektet planerar att hantera riskerna. I kommande delrapporter avser projektet att återkomma till dessa riskområden (och eventuella tillkommande) för att ge en aktuell bild.

Projektet är till stor del fortfarande i en undersökande och planerande fas. I flera fall har därför inte åtgärder för att minska eller eliminera riskerna varken kunnat planeras eller sättas in.

6.1 TALTIDNINGEN BLIR OINTRESSANT ELLER SVÅR ATT ANVÄNDA FÖR MÅNGA ANVÄNDARE

TALSYNTES

I uppdragsformuleringen från Kulturdepartementet påtalas att behoven hos befintliga användare särskilt ska beaktas. Under arbetet med utredningarna 2008 och även senare har det påtalats från flera håll att de som idag har en radiotidning med mänsklig inläsning sannolikt kommer att uppfatta övergången till en talsyntes som en kvalitetsförsämring.

Resultaten från den genomförda användarundersökningen 2010 visar att majoriteten av dagens prenumeranter på radiotidningar sällan eller aldrig lyssnar på talsyntes och att de som gör det upplever att det tar lång tid – månader – att vänja sig vid talsyntes.

Detta är tveklöst ett allvarligt riskområde. Övergången till talsyntes är av kritisk betydelse för att uppnå de effektiviseringsvinster som också ingår i uppdraget. En allvarlig konsekvens av risken är att taltidningarna tappar väsentliga delar av nuvarande prenumeranter till följd av övergången till talsyntes och får svårt att rekrytera nya.

Målsättningen är därför att använda den eller de talsynteser som användargruppen upplever som den/de absolut bästa.

Följande åtgärder planeras inom projektet för att minska risken för att användarna upplever slutprodukten som ointressant:

- Kontakter har tagits med olika talsyntesleverantörer för att undersöka hur framtida satsningar ska se ut. Bland annat krävs jämförelser mellan kommersiellt tillgänglig talsyntes och TPB:s talsyntes.
- Under februari 2011 startade arbetet med att kartlägga de områden till förbättringsområdena som finns hos TPB:s talsyntesröster FOLKE och TORA. Därefter inleds arbetet med att genomföra förbättringarna.
- Det är sannolikt intressant för användaren att själv kunna välja mellan en kvinnlig eller en manlig röst för talsyntesen, eller att kunna välja den talsyntes man är van vid sedan tidigare. Projektet undersöker vilka möjligheter som finns för att öppna sådana valmöjligheter för slutanvändaren.
- En annan aspekt är att det finns prenumeranter som inte har kraft eller intresse att aktivt välja innehåll från en fullständig taltidning utan trivs bäst med att få det urval om ca 90 minuter som presenteras i dagens radiotidningar. Kan en möjlighet erbjudas för dessa att välja en begränsad version av den färdiga, fullständiga taltidningen som i omfattning liknar dagens taltidning?

Negativa reaktioner på den nya taltidningen (minskat antal prenumeranter) till följd av införandet av talsyntes är sannolikt den enskilt största risken med taltidningar enligt den nya modellen. Medvetenheten är hög kring denna problematik och TPB/TTN arbetar aktivt med frågan.

SVÅRARE FÖR VISSA ANVÄNDARE MED INTERNET OCH DAISY-SPELARE?

Stora delar av användargruppen är på grund av ålder ovan vid modern teknik och har dessutom genom synnedsättning ytterligare svårigheter att hantera tekniska lösningar. TTN har erfarenheter från befintliga prenumeranter hur stora problem kan orsakas av till synes marginella störningar eller förändringar.

Den nya taltidningsmodellen innehåller väsentliga inslag av ny teknik. Talsyntes, trådlös internetdistribution och ny konsumtionsutrustning innebär nya tankemodeller och att nya kunskaper behöver etableras, något som stora delar av användargruppen upplever som besvärligt. Här finns också en risk för bortfall av prenumeranter när den nya taltidningsmodellen införs.

De åtgärder som planeras för att minska risken att tekniken blir för svår för vissa användare är följande:

- Ny teknik kommer i så stor utsträckning som möjligt att kapslas in och göras osynlig för användaren. Exempelvis kommer konsumtionsutrustningens anslutning och inloggning till rätt internetdomän via mobilt bredband att ske automatiskt. Målet är att modern teknik ska utnyttjas men inte märkas.
- TPB/TTN avser också att använda delar av de besparingar som görs i produktions- och distributionsledet till ett utökat användarstöd både i form av ett lokalt och centralt stöd- och supportorganisation. Se kapitel 2 avsnitt "Läshjälpen" – ett användarstöd.

Den konsumtionsutrustning som kommer att användas av teknikovana användare är specialdesignad för just denna grupp. Det bör också påpekas att nuvarande användargrupp bedöms ha mycket stor vana vid DAISY-tekniken, 97 % uppger i användarundersökningen att de har tillgång till DAISY-spelare.

6.2 UPPDRAGSGIVARENS EFFEKTIVISERINGSFÖRVÄNTNINGAR INFRIAS EJ

I de undersökningar från 2008 som regeringsuppdraget delvis baseras på framhålls möjligheterna till stora besparingar vid en övergång till DAISY-format, talsyntes och Internetdistribution. Arbetet så här långt i projektet bekräftar dessa bedömningar.

I samband med kostnadsberäkningarna som beskrivs i kapitel 4 inhämtades underlag från ett flertal tänkbara leverantörer till komponenter i den framtida produktions- distributions- och konsumtionskedjan. Underlagen visar så här långt entydigt att väsentliga kostnadsbesparingar är möjliga i den nya modellen för verksamheten.

Påpekas skall dock att de största besparingarna kan göras inom området produktion. Detta är en konsekvens av övergången till automatiserad produktion och inte minst användandet av talsyntes istället för mänsklig inläsning. Här finns en direktkoppling mellan besparingar å ena sidan och prenumerantens upplevelse av produkten å andra sidan som återigen betonar betydelsen av högkvalitativ talsyntes för att lyckas med övergången till den nya modellen.

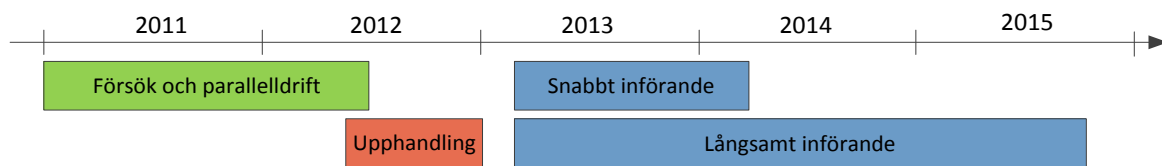
6.3 TIDPLANEN FÖR GENOMFÖRANDET OCH INFÖRANDE HÅLLER INTE, BESPARINGAR FÖRSENAS

Projektet består idag av två förberedande huvudaktiviteter:

1. Utredningar, förberedelser och parallell drift som syftar till att etablera en fungerande process i liten skala från ax till limpa för den nya taltidningen. Detta görs parallellt med att den befintliga strukturen finns kvar. Syftet är att säkerställa den praktiska genomförbarheten i de förslag som föreligger samt genom praktiskt arbete identifiera eventuella nya problem inom området. Erfarenheten från denna aktivitet utför underlag för upphandling av infrastruktur och tjänster för fullskalig verksamhet.
2. Nästa huvudaktivitet är upphandling av de tjänster som krävs för en fullskalig verksamhet. Upphandlingen är tämligen omfattande och baseras på resultaten från föregående utredningar, förberedelser och parallell drift.

INFÖRANDE

I denna fas avvecklas befintlig taltidningsmodell och den nya introduceras. Från starten sker kostnadsbesparingar inom den löpande verksamheten i allt mer ökad omfattning. Ett snabbt införande är önskvärt av ekonomiska skäl men exakt hur snabbt det kan gå är inte möjligt att fastställa ännu.

Figur 4 Preliminär tidplan för projekt och införande

Tidplanen i figuren bör betraktas som preliminär just nu när ännu bara ett fåtal praktiska erfarenheter av den nya lösningen finns. Ett riskmoment är även här talsyntesen som måste nå en tillräckligt hög kvalitetsnivå innan ett införande i stor skala kan genomföras.

Upphandlingen av en rad olika tjänster inom alla tre delområden – produktion, distribution och konsumtion – innebär viss risk av åtminstone två skäl.

- Både upphandlare och leverantörer deltar i upphandlingen för första gången. Det är utomordentligt viktigt att upphandlingsunderlag utformas så korrekt och detaljerat att lösningar från olika leverantörer snabbt kan kopplas samman till ett fungerande produktionssystem efter genomförda upphandlingar. Det kommer att ställa stora krav på upphandlingsunderlaget. Vid offentlig upphandling finns alltid risken för överklagande. Ett överklagande kommer att flytta fram tidpunkten för införande eftersom arbetet då avstannar tills handläggningen av överklagandet är avslutad. Upphandlingen kommer i praktiken att innehålla ett flertal upphandlingsområden och för att upprätta ett fungerande system måste samtliga delsystem finnas tillgängliga. Ett överklagande inom ETT upphandlingsområde kan därför räcka för att hindra införandet av den nya taltidningen.

En viktig åtgärd för att minimera risken är att bemanna upphandlingsproceduren med tillräcklig kompetens och ge processen tillräcklig tid för att den ska kunna genomföras så korrekt och kontrollerat som möjligt. Delar av förberedelsearbetet kan sannolikt inledas redan vid årsskiftet 2011-2012. Det kan också vara lämpligt att inleda samarbete med de resurser som ska genomföra upphandlingen redan under andra halvan av 2011 för att säkerställa att information och parametrar som behövs vid upphandlingen verkligen arbetas fram under aktiviteten "Försök och parallell drift".

7 SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

I detta kapitel presenterar TPB, TTN och PTS slutsatserna av det gemensamma utredningsarbetet samt lämnar förslag till Regeringen hur förutsättningarna för taltidningsverksamheten behöver förändras för att möjliggöra en fortsatt utveckling i den riktning som förordas i rapporten för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar.

7.1 ÖVERGRIPANDE SLUTSATSER

- Att ett omfattande stöd till nuvarande användare kommer att behövas för att förändringar av verksamheten ska vara möjliga att genomföra. Detta stöd behöver bland annat hantera support, installation och rådgivning.
- Att de positiva effekterna av förändringarna överväger för nuvarande brukargrupp, personer med synskada och andra läshinder som prenumererar på taltidningar. Viktiga skäl är bland annat införandet av enklare tekniska lösningar för konsumtion av talböcker och taltidningar, möjlighet att ta del av mer av tidningarnas innehåll än i nuläget samt möjlighet att prenumerera på valfri taltidning oavsett bostadsort.
- För att framgångsrikt kunna införa en ny modell för verksamheten och åstadkomma de positiva effekterna för brukargruppen behöver risker identifieras och hanteras. Exempelvis måste kvaliteten på talsyntes optimeras för att befintliga användare av mänskligt inlästa taltidningar ska kunna tillgodogöra sig framtidens taltidningar.
- Att en förändring av verksamheten bör genomföras som innebär att TTN övertar ansvaret för att upphandla produkter och tjänster för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar på en konkurrensutsatt marknad vilket förändrar modellen för taltidningsstödet till dagstidningsföretagen. Detta bedöms leda till tydliga spelregler, effektivare kostnadskontroll och styrning av kvalitetskraven gentemot leverantörerna.
- Att ett införande av krav mot leverantörsmarknaden att följa de etablerade internationella tekniska standarder som finns för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar och talböcker bör kunna leda till ökad konkurrens på den svenska taltidningsmarknaden, kostnadseffektivisering för staten och högre kvalitet på de tjänster och produkter som når brukargruppen.
- Att hela övergången till Internetbaserad distribution och talsyntesbaserade taltidningar bör vara möjlig avslutas senast 2015-08-31.
- För att övergången till Internetbaserad distribution ska bli möjlig krävs en initial satsning där upp till tre fjärdedelar av nuvarande prenumeranter förses med ny konsumtionsutrustning av TTN.
- Efter initiala kostnader för att implementera den nya modellen minskar den totala årskostnaden från 125 Mkr (2011) till 64 Mkr per år (2015), det vill säga en halvering. Dessa siffror baseras på preliminära kostnadsberäkningar.
- Preliminär tidplan och kostnadsberäkning för ett ”snabbt” införande innebär att extra medel utöver nuvarande anslagsnivå för TTN (125,5 Mkr) är nödvändiga under 2012 (5 Mkr) och 2013 (21 Mkr). Därefter minskar kostnaderna för taltidningsverksamheten drastiskt till 67 Mkr år 2014 och 64 Mkr år 2015.

7.2 HEMSTÄLLAN

Myndigheterna kommer att arbeta vidare med den nya modellen för verksamheten med utgångspunkt i de analyser och bedömningar som gjorts i denna rapport. För detta krävs:

- Att TTN:s sakanslag under övergångsperioden tillförs medel motsvarande 130,5 Mkr för 2012 och 146,5 Mkr för 2013. Denna hemställan kommer även att framgå av TPB:s budgetunderlag.
- Att TTN:s förordning och därmed förutsättningarna för taltidningsstödet till dagstidningar förändras (se kapitel 6).

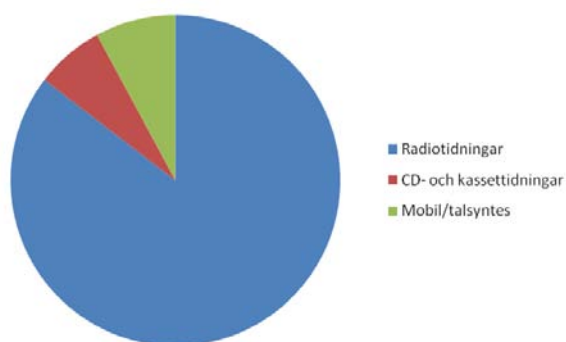
BILAGA 1 BESKRIVNING AV MODELL FÖR FRAMTIDA TALTIDNINGSVERSAMHET

Detta kapitel innehåller en beskrivning av en modell för hur taltidningar kan produceras, distribueras och konsumeras med utgångspunkt från tidigare rapporter.

BEHOVET AV NY MODELL FÖR VERKSAMHETEN

NUVARANDE MODELL OCH KOSTNADSBILD

Taltidningar produceras i dag i första hand som förkortade och mänskligt inlästa versioner av tryckta dagstidningar och distribueras via radio och post. 22 av 102 taltidningar ges ut i elektronisk textversion, så kallad RATS, och konsumeras med hjälp av mobiltelefon med talsyntes.

Totalt kostar produktionen och distributionen av taltidningar staten 125 Mkr per år. Av dessa är ca 20 % distributionskostnader, 65 % produktionsrelaterade kostnader och 10 % administrativa kostnader. Talsyntesbaserade taltidningar kostar i genomsnitt mindre än en fjärdedel av vad en radiosänd mänskligt inläst tidning kostar.

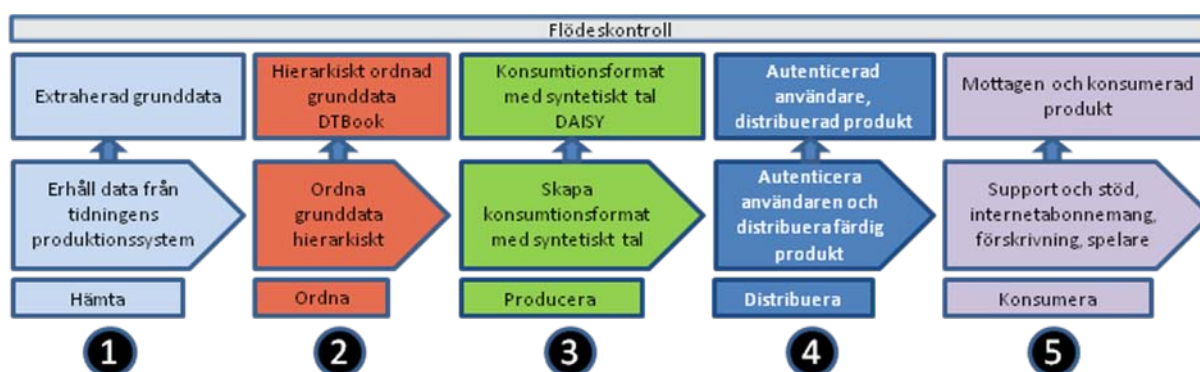
Finansieringen av verksamheten baseras på att staten via TTN fördelar ett ekonomiskt stöd till tidningsföretagen med syftet att täcka kostnader för produktion och distribution av taltidningar. I realiteten har de flesta tidningskoncerner kommit att anlita de två underleverantörer i Sverige som utför produktionstjänster kring taltidningar. Tidningsföretagen har små möjligheter att påverka prisbilden och de saknar resurser att vidareutveckla verksamheten i önskvärd riktning.

NY MODELL FÖR VERKSAMHETEN

För att uppnå målsättningen att förenkla för användarna och tillgängliggöra mer tidningsinnehåll till en lägre kostnad förordas en strategi som innebär att systemet med ekonomiskt stöd till dagstidningsföretagen för produktion av taltidningar läggs ned. TPB/TTN tar över ansvaret för upphandling av produktions- och distributionsresurser på den kommersiella marknaden.

För att kunna få bättre möjlighet till kvalitetsstyrning och stordriftsfördelar behövs ett effektivt, automatiserat och standardiserat flöde där elektroniska förlagor från tidningarna i samband med utgivning av tryckta tidningar också genereras till taltidning i bästa möjliga läshandikappvänliga format med talsyntes. Se fortsatta avsnitt nedan.

Denna nya produktions- och distributionsmodell liknar till stora delar den modell som används för dagens talsyntestaltidningar (RATS). Nulägesbedömningen är att de elektroniska förlagor som tidningarna kan lämna ifrån sig som indata till produktionen av taltidningar inom överskådlig framtid kommer att fortsätta kräva manuell bearbetning innan konsumtionsformat kan genereras i en automatiserad process. Detta kräver att nya IT-system implementeras och att manuella processer upphandlas för att uppnå nödvändig kvalitetsnivå och prispress.

Ett viktigt led i att förbättra tjänsteutbudet för personer med läshinder är att samordna distributionen av taltidningar och talböcker på ett sådant sätt att användarna kan ta del av innehållet via kanaler som möjliggör att en och samma konsumtionsutrustning kan användas till både böcker och tidningar. En sådan samordning förutsätter att TPB/TTN aktivt driver utvecklingen och samarbetar med andra aktörer och kommersiella leverantörer kring att realisera den Internetbaserade distributions- och konsumtionsplattform som beskrivits i tidigare rapporter. En förutsättning är att krav införs att leverantörer följer öppna internationella standarder för verksamheten så att god konkurrens möjliggörs.

En modell för verksamheten som bygger på att staten centralt upphandlar resurser för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar innebär att rollerna för TPB/TTN och dagstidningsföretagen förändras och att det befintliga ekonomiska stödet till dagstidningsföretagen för taltidningsutgivning också behöver förändras i grunden. Dessa förändringar beskrivs mer i detalj i nedanstående avsnitt *Ny modell för taltidningsstöd*.

PRODUKTION AV TALTIDNINGAR

PRODUKTION AV KURSLITTERATUR MED TALSNTES FÖREBILD FÖR FRAMTIDA TALTIDNINGSPRODUKTION

TPB har sedan mitten av 2000-talet en fungerande modell för effektiv storskalig produktion av kurslitteratur-talböcker via XML och talsyntes. Genom en lyckad teknisk utveckling och internationella upphandlingar har man nått en godkänd kvalitetsnivå och en attraktiv kostnadsutveckling.

Produktionen bygger på tre distinkta processer och kan fungera som en förebild för framtida taltidningsproduktion.

1. Erhålla data från tidningens produktionssystem (PDF-fil)
2. Ordna grunddata hierarkiskt (DTBook-fil)
3. Skapa konsumtionsformat med syntetiskt tal (DAISY med syntetiskt tal)

MANUELLA PROCESSER KAN PRISPRESSAS GENOM INTERNATIONELL UPPHANDLING

För den process som kräver manuell bearbetning (2) genomför myndigheten regelbundet upphandlingar av produktionstjänster på den internationella marknaden för dokumentdigitalisering. Från 1 januari 2011 har TPB avtal med tre företag i Indien som utför XML-uppmärkning av kurslitteratur på svenska och engelska.

Bedömningen är att det i nuläget finns en väl fungerande och kompetent leverantörsmarknad med intresse för taltidningsproduktion. Kraven på taltidningsproduktion är annorlunda jämfört med talboksproduktion på grund

av skillnader mellan böcker och tidningars beskaffenhet, betydligt kortare leveranstider och större kvantiteter. Det behöver därför genomföras fältförsök där man under en avgränsad period testar daglig produktion av taltidningar enligt den nya produktionsmodellen och finkalibrerar processerna, samt utvärderar resultatet med slutanvändare. I skrivande stund planeras ett sådant fältförsök, se vidare avsnitt *Fältförsöket All-up*

AUTOMATISERBARA PROCESSER OCH FÖRVALTNING AV IT-SYSTEM

När det gäller de automatiserade processerna (3) går det genom att standardisera produktionen av mellanformatet (DTBook) att centralisera de efterföljande automatiserbara processerna med att skapa konsumtionsformatet (DAISY). En centraliserad lösning ger stordriftsfördelar och möjlighet till kontinuerlig kapacitets- och kvalitetsförbättring/styrning.

TPB förfogar i dagsläget över avancerade systemlösningar för att skapa konsumtionsformat utifrån DTBook-förlaga. Talboksproduktion genom talsyntes har i nuläget mycket liten kommersiell tillämpning i världen och det har därför varit nödvändigt att delvis ta fram specialgjorda lösningar. Systemen som TPB förvaltar har anskaffats genom en kombination av licensierade kommersiella produkter, internationell open source-mjukvara samt internt utvecklade mjukvara när det saknats andra alternativ.

Funktionaliteten i de system som TPB använder är mycket nära kopplad till kravspecifikationen för den manuella DTBook-uppmärkningen och kvaliteten på slutprodukterna som TPB ansvarar för gentemot slutanvändarna. För att kunna uppnå en kontinuerlig förbättring av kvaliteten i produktionen har det därför krävts både intern kompetens och möjlighet att med kort varsel genomföra förändringar i systemen.

TPB:s strategi är att fortsätta samarbeta med andra aktörer kring långsiktig utveckling och förvaltning av de IT-system som behövs för att kunna höja kapaciteten att klara av den omfattande taltidningsverksamheten. Ett troligt scenario är att när kapacitetskraven ökar kommer mer av förvaltning och drift att läggas ut på kommersiella aktörer än vad som är fallet med nuvarande system för talboksproduktion. TPB:s viktigaste roll blir framgent att utveckla sin beställarkompetens, specificera de tekniska kraven, kontrollera leveranser samt att regelbundet utvärdera produktionen i samarbete med leverantörer och slutanvändare.

TALSYNTES – BEHOV AV HÖGRE KVALITET

För de flesta taltidningsprenumeranter kommer övergången till talsyntes sannolikt att bli en av de mest påtagliga förändringarna i samband med införandet av den modell som beskrivs i denna rapport. Av denna anledning bör stor vikt läggas vid initial och kontinuerlig kvalitetsförbättring av det syntetiska talet.

I den användarundersökning som genomfördes i november 2010 framkom att många prenumeranter på radiotidningar sällan eller aldrig lyssnar till talsyntes. Detta innebär en stor utmaning vid övergången till talsyntes - särskilt som många respondenter dessutom tycker att det tar lång tid att vänja sig vid talsyntes. Talsynteskritiska röster i undersökningen anser att ljudet är "hackigt och monotont". Målgruppens ålder är därtill ofta kopplad till nedsatt hörsel.

Vidare säger sig uppskattningsvis en av sju radiotidningsläsare vara ovilliga att läsa sin tidning med talsyntes. I detta sammanhang bör dock tilläggas att en majoritet är skeptiska på grund av att man "inte vet vad det är eller hur det fungerar", att man "är nöjd som det är" eller pga. att "andra har sagt att det är dåligt". Det ska även nämnas att 88 % av RATS-läsarna de facto är nöjda med talsyntesrösten.

Talsyntes kan användas antingen lokalt t.ex. i en mobiltelefon eller användas för att generera MP3-filer centralt på en server. Det finns ett flertal kommersiellt tillgängliga alternativ för talsyntes som kan användas till båda dessa syften.

Den talsyntes, Filibuster, som används i TPB:s produktion av kurslitteraturläroböcker har i nuläget två röster för svenska språket - Folke och Tora. Filibuster har utvecklats av TPB och började användas våren 2007. Systemet är designat för att tillverka MP3-filer i servermiljö. På grund av kapacitetskraven kan Filibuster i sin nuvarande inte användas som lokal talsyntes i exempelvis en mobiltelefon.

En juridisk utredning kring konkurrensrättsliga förutsättningar för att använda Filibuster i taltidningsverksamheten har genomförts under hösten 2010, se avsnitt Juridisk utredning kring TPB:s talsyntes.

För att kunna ta ställning till om och hur Filibuster ska användas i framtida produktion av taltidningar behöver potentialen och kvaliteten hos systemet undersökas vidare och jämföras med kommersiellt tillgängliga alternativ. Planen är att inkludera en sådan undersökning i de fältförsök kring produktion med talsyntes som ska genomföras inom ramen för Taltidningen 2.0.

Som ett led i utvecklingsprogrammet kommer en fördjupad utvärdering av olika alternativ kring talsyntes att genomföras. Bland annat behöver man undersöka hur talsynteserna på marknaden kan förbättras när det gäller förmåga att läsa tidningstext.

INTERNETDISTRIBUTION AV TALTIDNINGAR

GRUNDKRAV KRING FRAMTIDA TJÄNSTER MED TALTIDNINGAR OCH TALBÖCKER

Som tidigare rapporterats är en av huvudmålsättningarna att användarna av taltidningar och talböcker ska kunna få tillgång till bättre och mer lättanvända tjänster och konsumtionsutrustning i framtiden. Följande grundkrav är därför centrala att uppfylla i en framtida service.

- Användare ska inom rimliga gränser kunna välja konsumtionsutrustning utifrån egna önskemål och behov.
- Användare som inte har behov av specialhårdvara ska kunna använda sin vanliga konsumentelektronik, t.ex. mobiltelefon eller läsplatta för att läsa taltidningar och talböcker.
- Konsumtionsutrustningen ska gå att använda till flera viktiga tjänster såsom dagstidningar, boken kommer-service från lokala biblioteket, länstaltidningar m.m.
- Användare ska närsomhelst på dygnet kunna få tillgång till taltidningar och talböcker hemifrån, på jobbet, i skolan, i sommarstugan osv.
- Man ska enkelt kunna läsa taltidningen i eller utanför hemmet när man vill. Detta innebär att konsumtionsutrustningen ska kunna fungera med batteridrift och vid behov kunna anslutas trådlöst till datornätverk.

Att kunna uppfylla ovanstående grundkrav ställer krav på infrastrukturen, tjänstemodellerna som erbjuds, och hur tjänsterna realiserar av involverade myndigheter och företag.

Tjänster med böcker och tidningar för personer med läshinder är i dag en global företeelse och användarna räknas i miljoner. En påtaglig prispress inom hjälpmedel för personer med läshinder sker därmed på den internationella arenan genom stordrift och konkurrens. Som tidigare rapporterats är bättre konkurrens kring konsumtionsutrustningen i Sverige en önskvärd utveckling.

Målsättningen bör vara att slutanvändaren ska kunna välja bland produkter från flera olika leverantörer som alla går att använda för det tjänsteutbud (taltidningar, talböcker m.m.) som erbjuds på marknaden. En tjänst ska alltså inte vara låst mot en viss konsumtionsutrustning eller tillverkare vilket i praktiken blivit fallet med både RATS (Textalk) och radiotidningar (Microbit). En delmålsättning är att fler internationella aktörer kan komma in på svenska marknaden.

Förutsättningarna verkar vara goda att genom en förändrad teknisk tjänstarkitektur och affärsmodell göra det enklare för användaren och samtidigt skapa en bättre konkurrens på den svenska taltidningsmarknaden.

INFRASTRUKTUR: ANVÄNDARNAS TILLGÅNG TILL INTERNET

Användarundersökningen från 2010 visar att knappt två tredjedelar av dagens taltidningsanvändare har tillgång till dator och Internet hemma. Av dessa uppger 96 % att de har bredband via kabel, fiber, ADSL eller mobilt bredband. Av de som har tillgång till dator uppger 52 % att de använder datorn dagligen eller flera gånger per vecka. TTN tillhandahåller mobiltelefoner med aktiverade Internetabonnemang till användarna av RATS-taltidningar. Det finns i dagsläget cirka 900 RATS-prenumeranter.

Ovanstående visar att en fördubbling av antalet användare med tillgång till dator och Internet hemma har skett sedan motsvarande undersökning gjordes sommaren 2008. Utvecklingen går därmed i klart positiv riktning mot att de allra flesta användare redan har infrastruktur som kan användas för att få tillgång till taltidningar och talböcker.

Resultatet av undersökningen visar också att en två femtedelar saknar Internetabonnemang och troligen inte heller använder Internetbaserade tjänster i vardagen. Om en komplett övergång till Internetbaserad distribution av taltidningar och talböcker ska bli möjlig krävs att även dessa icke Internetanvändare får tillgång till bredband och Internetabonnemang.

En tänkbar strategi för att ge gruppen icke Internetanvändare tillgång till Internet håller på att etableras i Finland av Celia och Synskadades Centralförbund (SCF) och påminner om det existerande RATS-systemet i Sverige. Denna modell bygger på att en underleverantör till SCF installerar en router för trådlöst nätverk (wifi) hos användaren med ett tillhörande icke personligt företagsabonnemang på mobilt bredband. Hårdvara och abonnemang bekostas av Celia och SCF. Abonnemanget får eller kan endast användas till de aktuella tjänsterna.

Modellen med att tillhandahålla Internetabonnemang kräver troligen att någon form av behovsprövning görs i samband med att en användare ansöker om att få tillgång till tjänsten. Denna prövning skulle kunna skötas av en central nationell instans, eller lokalt, t.ex. på en syncentral. Lämpliga kriterier för en behovsprövning skulle kunna vara:

- Att man har ett läshinder
- Att man inte redan har tillgång till eller planerar att skaffa ett eget Internetabonnemang för dator eller mobil som man använder till andra tjänster

För att endast locka till sig användare som är i behov av ett sådant abonnemang kan teknik användas för att låsa abonnemanget till de aktuella tjänsterna. SCF i Finland erbjuder sina medlemmar en sådan lösning i kombination med ett system där användaren själv kan välja att till 50 % bekosta Internetabonnemanget som då även kan användas till andra syften.

Slutsatsen är att det vore fullt möjligt att utvidga gruppen användare som genom TTN:s försorg förses med Internetabonnemang och på så sätt främja övergången till helt Internetbaserad distribution av taltidningar. Abonnemangen kan upphandlas på marknaden för Internetoperatörer. Modellen kräver behovsprövning och en väl fungerande funktion för installation, användarstöd och support.

FLER VARIANTER AV INTERNETBASERADE TJÄNSTER BEHÖVS

Man kan i dag använda olika tjänstemodeller för att ge användarna tillgång till talböcker och taltidningar via Internet. De vanligaste modellerna beskrivs kortfattat nedan. Olika användare kan uppleva olika fördelar med

olika modeller. I nuläget används endast en modell (1) i ordinarie taltidningsverksamhet. Inriktningen för framtiden blir att bygga en infrastruktur som möjliggör tjänster som baseras på alla tre varianterna.

1) "RATS-modellen". RATS innebär att användaren har en applikation (Textbook) i mobilen som laddar ned textbaserad information från Internet till mobiltelefonens lokala minne. Därefter kan användaren spela upp och navigera i innehållet med hjälp av den lokala talsyntesen i mobilen som läser upp tidningstexten. En fördel med denna modell är den låga mobildatatrafikkostnaden eftersom enbart textinformation överförs över Internet.

2) Nedladdning via dator och uppspelning av innehåll från bärbar enhet. Denna modell har använts i försöksverksamhet för Expressens taltidning och används redan av tusentals talboksanvändare.

7 % av dagens taltidningsanvändare uppger i användarundersökningen att de använder sin mobiltelefon för att spela upp ljud. 44 % har MP3-spelare. Ett okänt antal har en minneskortsbaserad spelare med fullfjädrad DAISY-funktionalitet, t.ex. Milestone 311. Det finns även speciella DAISY-applikationer för uppspelning av nedladdat material på mobiltelefoner som fungerar på flera plattformar, bland annat iOS.

En fördel med denna modell är att användaren efter nedladdning inte är beroende av 3G-täckning eller annan Internetanslutning. Det krävs dock att användaren (eller någon i närheten) klarar av att använda en dator för att ladda ned information och överföra denna till mobiltelefonen eller MP3-spelaren.

3) Strömmande uppspelning av ljud. Modellen innebär att det i apparaten finns en applikation med vilken man kan spela upp ljudbaserat innehåll (t.ex. MP3-kodat) från en speciell tjänst på Internet. Renodlad strömmande läsning kräver att apparaten är konstant uppkopplad till Internet, men tekniken kan kombineras med en automatisk funktion för nedladdning/cacheing av innehållet vilket möjliggör läsning utan uppkoppling, t.ex. på ett flygplan eller annan plats där uppkoppling är omöjlig.

De viktigaste plattformarna för strömmande läsning är i nuläget mobiltelefoner och så kallade DAISY on-line delivery-kompatibla spelare (se även nedanstående avsnitt *Lösningar för konsumtion av Internetbaserade taltidningar*).

Strömmande läsning av talböcker i mobiltelefon testas hösten 2010/våren 2011 av 300 användare i projektet *Talboken till mobilen*, se även 3.6 avsnitt *Talboken till mobilen* samt används kommersiellt av tiotusentals användare utanför läshandikappvärlden. Strömmande uppspelning med mobil enhet kräver antingen tillgång till trådlöst nätverk (wifi) eller att användaren har ett mobilabonnemang som medger åtkomst över 3G-nätet till en rimlig kostnad.

Utifrån befintligt underlag är det svårt att se hur användargruppen kommer att fördelas över de olika tjänstemodellerna. Den samlade bedömningen är dock att samtliga användare genom ett adekvat initialt stöd (se nedanstående avsnitt *"Läshjälpen" – installation, användarstöd och support*, kommer att kunna tillgodogöra sig taltidningen genom någon av ovanstående modeller.

LÖSNINGAR FÖR KONSUMTION AV INTERNETBASERADE TALTIDNINGAR

Om man beaktar grundkraven kring framtida tjänster som beskrivs i tidigare avsnitt är slutsatsen att bland nuvarande användare av taltidningar har färre än hälften tillgång till egen konsumentutrustning eller tillräcklig kunskap kring att använda utrustning som passar Internetbaserade tjänster med taltidningar och talböcker. Visserligen uppgav 61 % i HANDU-undersökningen 2010 att de har tillgång till dator och bredband hemma, men, det låga antalet som har MP3-spelare (43 %) och som använder mobiltelefonen för att lyssna på musik (7 %), pekar på att få har vana vid att t.ex. ladda hem filer via datorn och överföra dem till en bärbar spelare.

TTN har under tre årtionden tillhandahållit specialutvecklade mottagare/spelare för radiotidningar och RATS-tidningar. Dessa mottagare går i sin nuvarande form endast att använda till taltidningar och endast en mindre del går att koppla upp mot Internet.

Som tidigare påpekats behöver många användare av talböcker och taltidningar ett mycket enkelt gränssnitt med talstöd, få knappar och att funktionaliteten för talböcker och taltidningar är likartad. Spelaren ska möjliggöra effektiv navigation i materialet som man läser. DAISY är den internationellt etablerade standarden på detta område. Det finns i dagsläget flera konkurrerande internationella tillverkare av nya modeller av DAISY-spelare, t.ex. Plectalk PTX 1 / Pro, som går att koppla upp direkt mot Internetbaserade tjänster via trådlöst nätverk (wifi). Dessa spelare har batteridrift med 5 timmar aktiv uppspelningstid och bedöms vara ideala för många användare av framtida tjänster med talböcker och taltidningar.

Figur 5 Plectalk PTX 1 / Pro

Enligt användarundersökningen 2010 har nästan samtliga användare av taltidningar (97 %) förutom sin taltidningsmottagare (Adela eller RATS-mobil) även tillgång till en DAISY-spelare som används till talböcker och annat innehåll som inte är dagstidningar. Nästan samtliga (99 %) har fått den förskrivna som hjälpmedel av någon av landets syncentraler.

I Sverige finns uppskattningsvis 40 000 DAISY-spelare. Av dessa är endast en mycket liten del, 2-4 %, möjliga att koppla upp direkt mot Internetbaserade tjänster. Övriga är designade för att spela upp material som distribueras på CD-skivor eller som laddas ned via datorn.

I dagsläget beslutar varje landsting vilka modeller av DAISY-spelare som ska köpas in av syncentralerna och förskrivas som hjälpmedel. Syncentralernas uppgift är att pröva det individuella behovet och kriterierna för detta beslutas regionalt.

Bedömningen är att även om landets syncentraler 2011 övergick till att enbart förskriva Internetkapabla DAISY-spelare skulle det ändå ta många år innan en tillräckligt stor del av den existerande spelarparken var utbytt och användarna förberedda att kopplas upp mot Internetbaserade tjänster.

Antagandet har gjorts utifrån befintliga underlag som visar att cirka tre fjärdedelar av taltidningsprenumeranterna skulle behöva ny konsumtionsutrustning för att möjliggöra en övergång till Internetbaserad distribution.

Slutsatsen är att för att kunna övergå till Internetbaserad distribution av taltidningar på ett sådant sätt att man lever upp till grundkraven (se Grundkrav kring framtida tjänster med taltidningar och talböcker i Bilaga 1) och att befintliga användare smidigt kan ta till sig den nya tekniken, krävs det att TPB/TTN i samverkan med andra involverade myndigheter aktivt arbetar för ett utbyte av befintliga mottagare. Under tiden som arbetet med att skapa en modell där landets syncentraler successivt övertar ansvaret för konsumtionsutrustning krävs att TTN under en övergångsfas på 2-5 år byter ut nuvarande konsumtionsutrustning hos taltidningsprenumeranterna.

STANDARDISERING FÖR ATT FÖRBÄTTA KONKURRENSSITUATIONEN

Den internationella standardiseringsorganisationen *DAISY Consortium*⁸ har i samarbete med en rad aktörer tagit fram en ny öppen standard, *DAISY on-line delivery*, ett protokoll för kommunikation mellan Internetbaserade tjänster och Internetansluten konsumtionsutrustning. Syftet med en öppen standard är att vilken aktör som helst utan licensiering ska kunna utveckla produkter och tjänster baserade på standarden.

DAISY on-line delivery-standarden används bland annat i Finland och bedöms även passa talboks- och taltidningstjänsterna i Sverige.

Det är inte bara kommunikationen mellan tjänsteleverantörer och konsumtionsutrustning (server och klient) som behöver standardiseras – även läsformatet behöver följa en etablerad standard. DAISY-standardens genom senare års utveckling är på god väg att harmonieras med den kommersiella e-boksstandarden EPUB, är fortfarande det naturliga valet av standard för läsformat. DAISY-filer kommer även fortsättningsvis att kunna läsas med t.ex. vanlig MP3-spelare för musik.

Slutsatsen är att krav på att följa DAISY on-line delivery-standarden och DAISY-standardens därför bör ställas i de offentliga upphandlingar av Internetbaserade tjänster med taltidningar och talböcker som kommer att genomföras i framtiden.

CENTRAL UPPHANDLING AV DE INTERNETBASERADE TJÄNSTERNA

För att kunna få tillräcklig styrförmåga och möjlighet att ställa krav på standardisering och kvalitet bör inriktningen fortsättningsvis vara att TPB i samverkan med andra berörda myndigheter genomför central offentlig upphandling av de Internetbaserade tjänsterna med talböcker och taltidningar – både när det gäller utveckling och förvaltning/drift.

Bibliotekslån av talböcker och prenumerationstjänster för taltidningar har flera gemensamma beröringspunkter och fördelar kan finnas med att bygga samman dessa i och ett samma serversystem på Internet. En öppenhet finns dock för att även använda separata tjänsteleverantörer för talböcker och taltidningar.

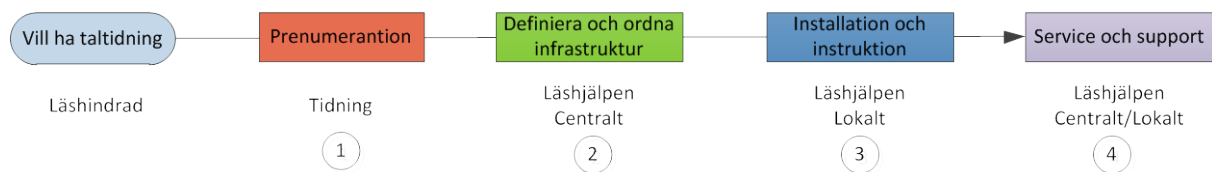
De tjänster som utvecklats för hantering av RATS-systemet liknar på många sätt den modell för verksamheten som beskrivs i denna rapport. De viktigaste funktionerna som ingår i det centrala distributionssystemet är:

- Att hantera användare och prenumerationer ute på dagstidningarnas prenumerantavdelningar **eller** i en centraliserad funktion
- Inloggning av användare och annan liknande kommunikation mellan klient och server
- Lagring och tillgängliggörande av innehållet (mediefiler som kan laddas ned eller spelas strömmade)

Slutsatsen är att man på ett par års sikt genom upphandling bör kunna få fram en fungerande lösning för att kunna hantera hela taltidningsdistributionen via ett centralt IT-system anslutet till Internet.

⁸ www.daisy.org

"LÄSHJÄLPEN" - INSTALLATION, ANVÄNDARSTÖD OCH SUPPORT

Figur 6 Grov processbild för ny modell av taltidning - ny prenumerant

Då en läshindrad person idag vill ha en taltidning beställer han/hon den genom att kontakta aktuell tidning som hanterar de ekonomiska aspekterna med prenumerationen och som i sin tur utnyttjar centrala processer som säkerställer att den läshindrade får tillgång till nödvändig infrastruktur (mottagare/spelare, mobilabonnemang och stöd).

I den nya modellen behöver ungefär samma saker ske men antalet komponenter som ska sättas på plats är något fler. Nedan redogörs för fyra grova block i denna hantering som korresponderar med rektanglarna i flödesbilden ovan.

PRENUMERATIONSHANTERING

En prenumerantion är ett avtal mellan en tidning och en prenumerant oavsett om prenumeranten har läshinder eller ej. Det är därför naturligt att prenumeranten kontaktar den aktuella tidningen för att teckna prenumerantion. Eftersom andelen taltidningsprenumerationer är liten jämfört med övriga prenumerationer och den kräver en särskild hantering är det rimligt att tidningen enbart hanterar den ekonomiska aspekten av prenumerantion, medan övriga komponenter i kedjan hanteras under TTN:s huvudmannaskap.

Kontakter avseende tidningens innehåll och annat som rör redaktionella eller innehållsmässiga frågor sker naturligtvis i direkt kontakt mellan prenumeranten och tidningen.

PROFIL, SPELARE, INTERNETABONNEMANG, INSTALLATION OCH ADMINISTRATION

En ny prenumerant kommer att behöva fatta beslut kring hur han/hon vill konsumera taltidningen. Och i ett första skede behöver prenumeranten få information om vilka möjligheter som finns. Hur vill man konsumera taltidningen? Är det viktigt att man kan lyssna på taltidningen mobilt? Finns redan ett Internetabonnemang i hushållet? Har man önskemål beträffande längd/urval? Har man önskemål beträffande talsyntes?

Dessa och liknande frågor sköts centralt eftersom det inte kan förväntas att tidningen har kunskap inom dessa områden. Arbetsnamn på denna centrala stöd- och informations-funktion är "Läshjälpen". Den administrerar också de val som prenumeranten gör genom att uppdatera systemen med nödvändig information.

Läshjälpen kommer också att ombesörja att prenumeranten intygar att han/hon faktiskt är läshindrad och därmed berättigad till taltidning. Detta sker genom att prenumeranten själv, skriftligen eller via en inspelning, gör detta.

Läshjälpen sänder sedan informationen vidare till andra aktörer i kedjan och sköter beställning av

- Internetabonnemang och trådlös router
- Annan utrustning som exempelvis trådlös spelare eller mobiltelefon
- Informerar den lokala instruktören om den nya prenumeranten

Som tidigare nämnts förordas att TTN under en övergångsfas byter ut den befintliga spelarparken och parallellt med detta undersöker och utvecklar en lösning där syncentraler och hjälpmedelscentraler övertar verksamheten som en naturlig del av sin förskrivningsverksamhet.

LOKALT ANVÄNDARSTÖD

När all infrastruktur är installerad görs ett hembesök då man kontrollerar att allt fungerar som förväntat samt informerar prenumeranten om tekniken och hur den används. En organisation som kan täcka in detta behov över hela landet behöver etableras.

Inom dagens RATS-system för taltidningar används arvoderade instruktörer för detta ändamål, dvs. lokal support och användarstöd. Lösningen fungerar bra och det är sannolikt en modell att bygga vidare på. Eftersom lösningen är tänkt att ge användaren tillgång även till annat än taltidningar, exempelvis talböcker, behöver en instruktör lite bredare kunskaper än vad som är fallet idag. Instruktörerna kommer att behöva utbildning och fortlöpande information om förändringar och nya tekniska lösningar.

CENTRAL SERVICE OCH SUPPORT

När prenumerationen är etablerad behövs en supportorganisation för att hjälpa användaren med frågor och problem som dyker upp under prenumerationen.

En typ av frågor rör sannolikt fortsatt information om alternativa sätt att konsumera taltidningen. Andra frågor kan gälla:

- Utebliven tidning
- Bristande teknisk kvalitet i levererad produkt
- Frågor och önskemål rörande talsyntes
- Eventuella problem med utrustning eller Internetabonnemang

Här har den tänkta funktionen Lashjälpen en viktig roll. Det är genom Lashjälpen prenumeranten får information om och möjligheter att förändra sin "profil" för konsumtion av taltidningen. Det är också Lashjälpen som fångar problem och synpunkter, åtgärdar, följer upp och återrapporterar till prenumeranten.

För att kunna besvara frågor rörande själva produkten krävs att det finns ett produktionskontrollsystem där Lashjälpens personal enkelt kan se om det uppstått något problem under produktionen eller distributionen av den aktuella tidningen:

- Har grunddata levererats från tidningen. Om nej, varför inte?
- Har grunddata märkts upp som DTBook? Om nej, varför inte?
- Har generering av DAISY skett? Om nej, varför inte?
- Har taltidningen levererats för distribution? Om nej, varför inte?
- Finns problem att nå talböcker? Hur ser de problemen ut?

Om problemen inte kan besvaras eller lösas centralt kontaktas lokal support i form av instruktör som via hembesök får åtgärda problemet.

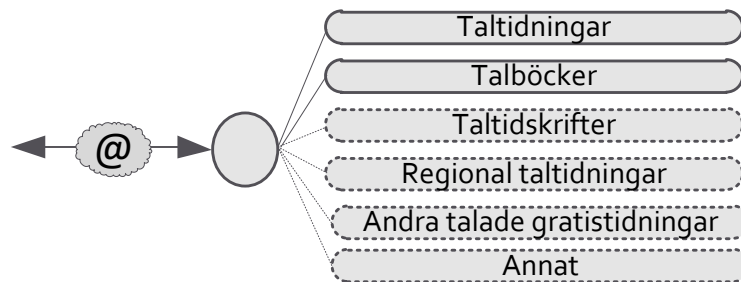
SAMORDNING AV TJÄNSTERNA MED TALTIDNING OCH TALBÖCKER

Ur användarperspektiv innebär den nya modellen inte enbart ett nytt sätt att ta del av taltidningen. Den infrastruktur som byggs upp harmoniseras och vidareutvecklas med den befintliga modellen för distribution

och konsumtion av talböcker och kommer därmed att utgöra en enhetlig modell för distribution och konsumtion av tillgängliga medier. Idén är att användaren ska uppleva det som en enhetlig tjänst, en portal, trots att den bakomliggande tekniken sannolikt hämtar information och medier från olika bakomliggande källor.

Modellen byggs dessutom på ett sådant sätt att eventuella nya medier från andra leverantörer som exempelvis regionala taltidningar, taltidskrifter, andra talade gratistidningar ska kunna tillföras infrastrukturen förutsatt att definierade tjänstegränssnitt följs.

Användaren väljer med samma utrustning och i samma infrastruktur de medier han/hon vill konsumera.

Figur 7 Principbild över utbyggbar infrastruktur för distribution och konsumtion av tillgängliga medier

Av den genomförda användarundersökningen framgår att 98 % av taltidningsprenumeranterna också läser talböcker. Biblioteken har sedan lång tid en central roll i den svenska talboksmodellen och utgör för många läshindrade både en inkörsport till talboken och en löpande kontakt för samma ändamål. I framtiden blir uppgiften sannolikt att förse användarna i modellen ovan med personliga digitala bokhyllor med titlar efter intresse. Det kommer att vara en naturlig uppgift för biblioteken att informera om tjänsterna vilket är betydelsefull resurs i samhället.

KOMMUNIKATION OCH FÖRANKRING AV FÖRÄNDRAD VERKSAMHET OCH SERVICE

En viktig del i införandet av den förordade modellen är att föra en dialog med både befintliga och eventuellt tillkommande aktörer och intressenter samt att förankra vägval med relevanta aktörer, intresseorganisationer för målgruppen samt med befintliga prenumeranter. Detta är särskilt viktigt eftersom detaljerna kring *hur* taltidningen ska framställas, distribueras och konsumeras är en del av regeringsuppdraget.

Detsamma gäller den exakta utformningen av själva produkten, dvs. den färdiga taltidningen och upplevelsen av den. De vägval som görs kommer att påverka taltidningens kvalitet och utformning.

AKTÖRER INOM DEN BEFINTLIGA STRUKTUREN SOM PÅVERKAS NEGATIVT AV FÖRÄNDRINGAR

Eftersom de förslag angående en ny taltidning som presenteras i tidigare avsnitt är väsentligt skilda från dagens lösningar har det bedömts som mycket viktigt att kommunicera planerade förändringar till de befintliga aktörer som kommer att påverkas av förändringen. Detta för att de så tidigt som möjligt ska kunna planera för en förändring av den egna verksamheten.

Sådana aktörer är:

Tidningsföretag. Som idag antingen själva har taltidningspersonal anställd för selektering och inläsning eller som anlitar andra företag för sådana tjänster.

Taltidningsproducenter. Som anlitas för selektering och inläsning av taltidningar av tidningsföretag. Dessa har personal med arbetsuppgifter som i framtiden sannolikt inte behöver utföras.

Teracom. Som idag har väsentliga intäkter för att distribuera taltidningar via radionätet men vars tjänster i framtiden sannolikt inte kommer att efterfrågas.

Tillverkare av Adela (taltidningsmottagare). Ett fåtal företag som idag har uppdrag från Taltidningsnämnden att tillverka mottagnings- och avspelningsutrustningen för radiotidningar, en utrustningstyp som i framtiden inte förväntas behövas.

Serviceorganisation för Adela. Företag som hanterar utskick, retur och service för Adela-utrustning. Kan komma att ha delvis liknande arbetsuppgifter i en framtida modell.

Under höst och vinter 2010 har dessa aktörer informerats om regeringsuppdraget och de konsekvenser en förändring av rådande verksamhet kan ha för dem. Det har skett dels i form möten med enskilda aktörer, som allmän information om regeringsuppdraget, dels i samband med den hearing som anordnades i november 2010, se avsnitt 3.2.

KONTAKTER MED AKTÖRER SOM KAN BIDRA MED LÖSNINGAR TILL NY MODELL

Arbetet med att utforma en ny taltidningsmodell och de tekniska lösningar som krävs för detta underlättas väsentligt om befintliga aktörer kan engageras i arbetet. Det höjer dessutom med största sannolikhet kvaliteten på den färdiga lösningen.

Så här långt har kontakter etablerats med följande aktörer i detta syfte:

Tidningsföretag

Ett möte mellan TPB och representanter från tre fjärdedelar av dagstidningsföretagen som ger ut taltidningar i hölls den 17 november 2010 på initiativ av Tidningsutgivarna (TU). Se vidare avsnitt 3.3

Kontakt har även etablerats med Dagens Nyheter, Uppsala Nya Tidning samt övriga tidningar i Östergötland inom NTM-koncernen. Överenskommelser om att få utnyttja tidningarnas grunddata som indata i arbetet med att etablera nya produktionsrutiner har nåtts med samtliga dessa tidningsföretag. Dessutom har samtliga visat sig intresserade av att delta mer aktivt i senare skeden av införandet när provdistribution av den nya taltidningen förväntas ske parallellt med distributionen av den befintliga taltidningen.

Aktörer verksamma inom produktion av talböcker och taltidningar

Kontakt har etablerats med flera aktörer inom denna kategori. Internationellt har kontakt tagits med tillverkare av spelarutrustning i Japan samt med formatkonverteringsföretag i Indien som idag anlitas av TPB för talboksproduktion.

I Sverige har samarbete etablerats med befintliga aktörer i syfte att undersöka deras möjligheter att bidra till produktion och distribution av taltidningar enligt den nya modellen. Konkreta försöksprojekt har inletts med några av dessa aktörer och fler samarbeten av denna karaktär förväntas inledas inom det närmaste halvåret.

Den förordade modellen har mötts av intresse och engagemang från aktörerna, det finns en tydlig vilja bland dem att ingå som delar i den framtida lösningen.

OMVÄRLDSBEVAKNING

Ytterligare en bedömning är att det är viktigt att fortsatt ta del av erfarenheter från organisationer och myndigheter i andra länder samt att följa teknikutvecklingen. Hela medieområdet befinner sig i snabb teknisk utveckling och det är av största vikt att under ett så långt projekt som detta vid behov ändra planerna så att de lösningar som tas fram inte är föråldrade redan från start.

Löpande kontakter sker med det internationella DAISY-konsortiet som bland annat bevakar teknikutvecklingen inom området. Dessutom har kontakter tagits med relevanta systerorganisationer till TPB i andra länder för att ta tillvara erfarenheter som de haft vid implementering och drift av lösningar som har likheter med den förordade modellen.

PLANERAD FÖRANKRING AV PRODUKT HOS TIDNINGSFÖRETAG, INTRESSEORGANISATIONER OCH BEFINTLIGA PRENUMERANTER

Under andra halvan av 2011, kommer sannolikt konkreta utgåvor av nya taltidningar i god kvalitet att finnas tillgängliga. Planen är då att engagera tidigare nämnda aktörer för att få förbättringsförslag och accept för den produkt som förordas i denna rapport.

Att detta inte görs redan i detta skede – taltidningar producerade enligt den nya modellen finns redan – beror på att det bedöms som viktigt att först bedriva arbetet med kvalitetsförbättring internt tills en tillräcklig kvalitet uppnåtts.

NY MODELL FÖR TALTIDNINGSTÖD

INLEDNING

Modellen för produktion, distribution och konsumtion av taltidningar som beskrivs i tidigare avsnitt förutsätter att taltidningsstödet till dagstidningarna förändras.

Dagens taltidningsstöd syftar till att täcka tidningsföretagens kostnader i samband med taltidningsutgivning, men resulterar i överskott för vissa och underskott för andra. Den framtida modellen för taltidningsstöd bör kunna eliminera risken för tidningarna att gå med förlust i och med att produktion och distribution upphandlas av TTN.

Nedan presenteras det befintliga systemet för taltidningsstöd och den framtida modellen.

BEFINTLIG STÖDMODELL

SCHABLONERSÄTTNING OCH NETTOKOSTNADSERSÄTTNING

Idag finns det två typer av stödmodeller: Schablonersättning och nettokostnadsersättning. För de inlästa tidningar som distribueras via radio eller via post i CD- eller kassetformat tillämpas schablonmodellen. Stödet omfattar produktions- och distributionsstöd. Produktionsstödet är avhängigt taltidningens utgivningsfrekvens, med ett högre belopp för de tidningar som utkommer ofta och vice versa. Utgivningsfrekvens påverkar distributionsstödet för radiotidningar, men är även kopplat till hur många av Teracoms radiosändare som behövs för att nå ut. En tidning med ett större upptagningsområde, och därav fler sändare, får ett högre

distributionsstöd än tidningar som endast nyttjar en radiosändare. Radiosändningskostnaderna tar ej hänsyn till antalet prenumeranter per sändare. För kassett- och CD-tidningar är distributionsstödet knutet till antalet utgivningsdagar och prenumeranter med ett schablonbelopp på 18 kr för varje CD- eller kassettleverans.

Talsyntestidningarna (RATS) får en nettokostnadsersättning. Stödmodellen baseras på att tidningen inkommer med ansökan och budget för årets taltidningsproduktion, samt de förväntade prenumerationsintäkterna. Baserat på budget erhåller tidningen en preliminär ersättning, där prenumerationsintäkterna exkluderas. Tidningen ska därefter redovisa de faktiska kostnaderna och intäkterna, varefter en definitiv ersättning fastställs. Stödet regleras uppåt eller nedåt, beroende på om tidningen budgeterat för högt eller för lågt.

Stödet i sig skall ersätta de faktiska kostnaderna för produktion, marknadsföring, mjukvarulicenser och administrativa omkostnader. Distribution för talsyntestidningar administreras direkt från kansliet och är därav inte inkluderat i stödet.

I tabellen nedan redovisas de två stödmodellerna.

Dagens stödmodeller för taltidningar	
Schablonersättning	Nettokostnadsersättning
Produktionsstöd: <ul style="list-style-type: none"> • Redigering och inläsning • Prenumeranthantering • Marknadsföring • Studiourrustning • Materialanskaffning Distributionsstöd: <ul style="list-style-type: none"> • Radioutsändning CD- eller kassettleverans	Produktionsstöd: <ul style="list-style-type: none"> • Textformatering • Prenumeranthantering • Marknadsföring Materialanskaffning

REGLER OCH KRAV PÅ DAGSTIDNINGSFÖRETAGEN

TTN beslutar enligt förordningen om storleken på beloppen. I samma förordning regleras även hur mycket en taltidning får kosta. De tidningar med kostnader som överstiger 25 000 kr per prenumerant (för 3-7-dagarstidningar) eller 100 kr per prenumerant och utgåva (för 1-2-dagarstidningar) får ett beskuret stöd. Grundtanken är att begränsa kostnaderna och ge taltidningarna ett incitament att skaffa fler prenumeranter. Stödet är även villkorat med kravet på att dagstidningarna efter årets slut inkommer med en redovisning av de faktiska kostnaderna för utgivningen. Tidningens redovisning skall styrkas med revisorsintyg. Detta ger TTN underlag gällande taltidningsverksamhetens ekonomiska situation. Vidare ska tidningarna kvartalsvis redovisa antal taltidningsprenumeranter.

FRAMTIDA MODELL FÖR TALTIDNINGSSTÖD

Vid det möte mellan TPB och representanter för tidningsutgivarna, se avsnitt 3.3, så presenterades den modell för framtida taltidningsverksamhet som beskrivs i kapitel 2. Vid mötet berördes även taltidningsstödet.

PRODUKTION OCH DISTRIBUTION UPPHANDLAS

I dag finns ytterst begränsade möjligheter för tidningsföretagen att påverka produktionskostnaderna. Som nämns i tidigare avsnitt utbetalas produktionsstöd direkt till tidningarna. En strategi som presenteras i den nya modellen är att produktionen lyfts bort från tidningsföretagens ansvarsområde och istället upphandlas centralt. Med detta tillvägagångssätt går det att pressa priser i en större omfattning än vad som är möjligt för

enskilda tidningar. Liknande förfarande är tänkt att tillämpas även beträffande distribution, varför även denna del försvinner från tidningsföretagens område.

UTFORMNING AV ETT FÖRÄNDRAT STÖDSYSTEM

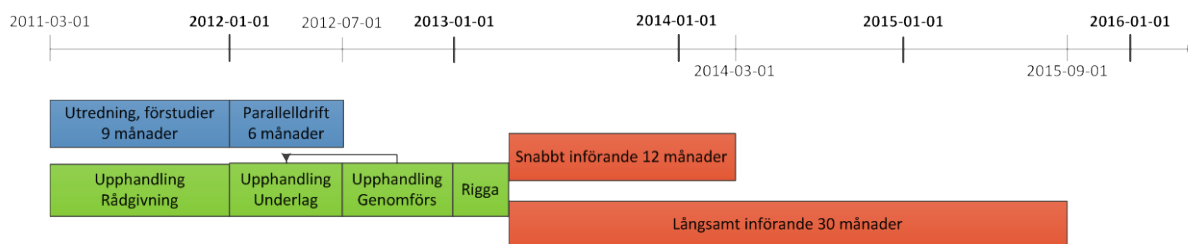
Med centralt upphandlad produktion och distribution faller huvudsakligen tre uppgifter på tidningen; leverans av tidningsfil för produktion, prenumeranthantering och marknadsföring av taltidningen. I allt väsentligt är det här uppgifter som även ligger hos tidningarna idag. Den modell som presenterades vid TU-mötet beskrivs nedan:

- Tidningsföretaget får ersättning per levererad tidningsfil. Ersättningen är således direkt knuten till antal utgåvor. För en tidning som utkommer 52 gånger om året blir ersättningen 52 x ersättningsbelopp och för en tidning som utkommer 365 gånger om året blir ersättningen 365 x beloppet. Detta blir tidningens viktiga bidrag, som även är första steg i den produktionskedja som i slutändan ska generera en taltidning.
- Tidningsföretagen garanteras kostnadsersättning för sina åtagande avseende taltidningsverksamheten. Genom att TTN övertar ansvaret för produktion och distribution sänks tidningarnas kostnader. I synnerhet dagens system med schablonersättning ger enligt tidningsföretagens redovisningar mycket olika utfall, där vissa företag får ett underskott och andra ett överskott.
- Även fortsättningsvis går prenumerationsintäkterna till tidningsföretagen. Det noteras vid TU-mötet att presumtiva taltidningsprenumeranter sannolikt tillhör en resurssvag grupp och att ett lägre pris (om 60-70 procent) för taltidningen kunde vara ett sätt att locka fler prenumeranter. Likaledes kan man från nämndens håll uppmuntra tidningsföretagen att tydligare marknadsföra sig mot målgruppen, genom ersättning kopplad till prenumerantantal. Se vidare kapitel 5 angående ändringar i förordningen.
- I samband med framtida taltidningsproduktion kommer en biprodukt att uppstå som kan komma till användning för tidningsföretagen, t.ex. som arkivfil.

TÄNKT TIDPLAN FÖR INFÖRANDE AV NY MODELL FÖR VERKSAMHETEN

Myndigheterna bedömer att de väsentliga praktiska delarna av att införa den nya modellen för taltidningsverksamhet är följande. Tidsuppskattningarna nedan är preliminära och utgår från situationen i dagsläget.

1. Fortsatta utredningar och förstudier (pågår fram till 2011-12-31)
2. Testdrift i liten skala av alla delar av den framtida lösningen parallellt med att befintlig lösning finns kvar (sex månader från 2012-01 till och med 2012-06-31)
3. Upphandlingar av tjänster för storskalig drift av den nya lösningen (förbereds redan under 2011, underlag för upphandlingarna klart i samband med att försöken med parallell drift avslutas. Upphandlingen genomförs på sex månader och vara slutförd 2012-12-31, därefter 3 månader innan lösningarna kan tas i drift)
4. Införande av den nya lösningen, avveckling av befintlig lösning. Två scenarion med olika ekonomiska utfall har arbetats fram som beskriver detta. Ett snabbt införande är ekonomiskt önskvärt men det är ännu osäkert hur realistiskt det är i praktiken.

Figur 8 Preliminär tidplan för utveckling, test, upphandling och införande av ny taltidningsmodell

Vissa aktiviteter i projektet kommer att pågå under hela projekttiden och införandetiden och övergå i förvaltningsuppdrag efter att införandet slutförts. Det gäller exempelvis utvecklingen av talsyntes, utvecklingen av tjänster för alternativa sätt att konsumera taltidningen, utvecklingen av användarprofiler för att medge automatiskt urval av taltidningen och liknande tjänster.

UPPSKATTAT KAPITALBEHOV UNDER ÖVERGÅNGSFASEN

Idag är kostnaden för taltidningsverksamheten beräknad till drygt 125 Mkr per år. I den nya lösningen efter fullt genomförd migrering (och eftersläpande amorteringar på migreringen) beräknas kostnaden kunna falla till 64 Mkr per. I dessa belopp ingår inköp av ny konsumtionsutrustning, som i framtiden är tänkt att hanteras av syncentralerna.

Break-even för migreringen, beräknad på den ackumulerade differensen mellan dagens kostnader och framtida kostnader och investeringar för en bibehållen kundbas om 8500 prenumeranter, uppnås år 2014 vid en snabb migrering.

Se vidare tabeller på sidan 46 och sidan 47.

Preliminära antagande om kapitalbehov vid snabb migrering, med ökning av kundbas under 2014-2015:

Snabb migrering	2011	2012	2013	2014	2015
Antal tidningsprenumeranter	8 480	8 480	8 480	8 980	10 625
Antal tidningar	102	102	102	102	102
Årliga kostnader - befintlig lösning avvecklas					
Produktion	91 750 000	91 750 000	71 667 000	2 947 000	0
Distribution	24 360 000	24 360 000	18 815 000	545 000	0
Konsumtion	6 586 000	6 586 000	4 974 000	2 519 000	2 500 000
Administration (TPB)					
SUMMA	122 696 000	122 696 000	95 456 000	6 011 000	2 500 000
Årliga kostnader - föreslagen lösning införs					
Produktion	0	3 510 000	10 685 833	29 712 167	31 644 000
Distribution	0	306 000	1 659 000	4 091 000	5 346 000
Konsumtion	0	703 000	13 209 000	11 602 000	10 922 000
Administration (TPB)	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000	1 400 000
Utveckling	0	489 000	21 810 000	11 432 000	10 150 000
SUMMA	2 100 000	7 108 000	49 463 833	58 937 167	59 462 000
Ammorteringar	442 000	502 000	1 234 000	1 726 000	1 724 000
Ränta	66 000	62 000	157 000	194 000	142 000
SUMMA	508 000	564 000	1 391 000	1 920 000	1 866 000

Behov av medel för verksamheten	125 304 000	130 368 000	146 310 833	66 868 167	63 828 000
--	-------------	-------------	-------------	------------	------------

Preliminära antagande om kapitalbehov vid långsam migrering, med ökning av kundbas under 2014-2015:

Långsam migrering	2011	2012	2013	2014	2015
Antal tidningsprenumeranter	8 480	8 480	8 480	8 980	10 625
Antal tidningar	102	102	102	102	102
Årliga kostnader - befintlig lösning avvecklas					
Produktion	91 750 000	91 750 000	84 300 000	49 097 000	12 062 000
Distribution	24 360 000	24 360 000	21 928 000	11 394 000	2 460 000
Konsumtion	6 586 000	6 586 000	5 932 000	4 066 000	2 711 000
Administration (TPB)					
SUMMA	122 696 000	122 696 000	112 160 000	64 557 000	17 233 000
Årliga kostnader - föreslagen lösning införs					
Produktion	0	3 510 000	5 229 167	14 166 000	27 888 667
Distribution	0	306 000	794 000	2 518 000	4 722 000
Konsumtion	0	703 000	4 820 000	12 131 000	12 526 000
Administration (TPB)	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000	2 100 000
Utveckling	0	489 000	6 812 000	17 655 000	14 204 000
SUMMA	2 100 000	7 108 000	19 755 167	48 570 000	61 440 667
Ammorteringar	442 000	502 000	706 000	1 090 000	1 724 000
Ränta	66 000	62 000	78 000	114 000	177 000
SUMMA	508 000	564 000	784 000	1 204 000	1 901 000

Behov av medel för verksamheten	125 304 000	130 368 000	132 699 167	114 331 000	80 574 667
--	-------------	-------------	-------------	-------------	------------